

Аналіз стану здійснення судочинства судами загальної юрисдикції у 2012 р. (за даними судової статистики)¹

У 2012 р. згідно з даними Державної судової адміністрації України (далі — ДСА) місцеві та апеляційні суди як суди першої інстанції розглянули (з урахуванням повернутих) 4,4 млн справ, заяв, позовних заяв, скарг, подань, клопотань (далі — справи та матеріали) різних категорій, що на 45,4 % менше порівняно з 2011 р., або 91,5 % [92,6 %]² від кількості тих, які перебували на розгляді зазначених судів. Зокрема, по першій інстанції суди розглянули: кримінальних справ та матеріалів — 688,6 тис., що на 8,8 % менше, ніж у 2011 р., у тому числі за Кримінальним процесуальним кодексом України, який набрав чинності 19 листопада 2012 р. (далі — КПК 2012 р.) — 30,4 тис.; цивільних — 1,6 млн, що на 15,5 % менше; адміністративних — 618,2 тис., що у 6,1 разу менше; про адміністративні правопорушення — 1,1 млн, що на 19,7 % менше; господарських — 192,1 тис., що на 28,3 % менше. Ці статистичні дані свідчать, що зменшення кількості розглянутих справ та матеріалів відбулося в основному через те, що зменшилася кількість розглянутих адміністративних справ, зокрема у 14,3 разу — справ зі спорів з приводу реалізації публічної політики у сферах соціального захисту; соціального захисту та зайнятості інвалідів; соціальних послуг.

Упродовж 2012 р. апеляційні суди з розгляду цивільних і кримінальних, господарських, адміністративних справ, справ про адміністративні правопорушення за апеляціями та апеляційними скаргами розглянули 1 млн 40,8 тис. справ та матеріалів усіх категорій, що на 19,4 % більше порівняно з 2011 р.

Минулого року Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і криміналь-

них справ закінчив провадження (з урахуванням повернутих, переданих та розглянутих по суті) у 57,8 тис. [50,3 тис.] цивільних справ та матеріалів, що на 15 % більше, ніж у 2011 р., а також у 18,4 тис. [13,1 тис.] кримінальних справ та матеріалів, що більше на 40,4 %.

Вищий адміністративний суд України упродовж 2012 р. закінчив провадження в 109,4 тис. справ та матеріалів по першій інстанції в апеляційному й касаційному порядках, що на 83,2 % більше, ніж у 2011 р. Водночас Вищий господарський суд України — у 25,6 тис. касаційних скарг, подань, що на 25,3 % менше, ніж у минулому році.

Законом від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» (далі — Закон № 2453-VI) змінено повноваження Верховного Суду України, зокрема передано вищим спеціалізованим судам функції касаційної інстанції і передбачено функцію Верховного Суду України щодо забезпечення однакового застосування судами (судом) касаційної інстанції норм матеріального права.

Згідно з положеннями Закону № 2453-VI вищі спеціалізовані суди вирішують питання про допуск справ до провадження у Верховному Суді України. Так, у 2012 р. вищі спеціалізовані суди постановили 696 ухвал про допуск справи до провадження у Верховному Суді України, їх питома вага від кількості розглянутих заяв, за якими вирішувалося питання про допуск до провадження (без урахування повернутих, залишених без розгляду), становила 9,4 % [12,3 %], зокрема щодо допуску до провадження: кримінальних справ — 17,9 % [35,6 %]; цивільних — 9,2 % [12,3 %]; адміністративних — 11 % [17,5 %]; господарських — 4,3 % [5,6 %]. У зв'язку зі зміною повноважень та на виконання положень Закону від 20 жовтня 2011 р. № 3932-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих

¹ Дані судової статистики опрацювали начальник управління вивчення та аналізу судової практики Верховного Суду України Г.І. РУДНИК та головний консультант цього управління О.О. АПАНАСЕНКО.

² Тут і далі, якщо не зазначено інше, у квадратних дужках наведено статистичні дані за 2011 р.

актів України щодо розгляду справ Верховним Судом України», зокрема щодо розгляду справ за винятковими обставинами; ч. 6 ст. 48 Закону № 2453-VI (у редакціях, чинних до 19 листопада 2012 р.) щодо визначення підсудності справ Головою Верховного Суду України Верховний Суд України упродовж 2012 р. закінчив провадження у 1,2 тис. [32 тис.] справ та матеріалів.

Оперативність розгляду судами цивільних справ минулого року порівняно з 2011 р. дещо поліпшилась. Так, кількість цивільних справ наказного, позовного, окремого провадження, розглянутих із порушенням строків, установлених Цивільним процесуальним кодексом України (далі — ЦПК), зменшилась на 29,8 %, їх питома вага також дещо зменшилась і становила 7,3 % [8,2 %] від кількості тих справ, провадження в яких закінчено; у тому числі питома вага справ позовного та окремого провадження, розглянутих понад строки, передбачені ст. 157 ЦПК, також зменшилась — 9,7 % [12,3 %].

Кількість кримінальних справ, призначених до попереднього і судового розгляду з порушенням строків, передбачених положеннями статей 241 та 256 Кримінально-процесуального кодексу України 1960 р. (далі — КПК 1960 р.), порівняно з 2011 р. зменшилась на 43,5 %; їх частка від кількості справ, провадження в яких закінчено, також зменшилась і становила 1,8 % [3 %]. У строк понад шість місяців суди не розглянули 9,3 тис. кримінальних справ (без урахування справ, провадження в яких зупинено), що на 6,3 % менше, а їх частка від кількості тих, що перебували на розгляді в судах, залишилась стабільною і становила 4 %.

Кількість спорів, вирішених місцевими господарськими судами понад строк, передбачений положеннями Господарського процесуального кодексу України (далі — ГПК), зменшилась на 14,7 % і становила 29 [34], водночас їх частка від кількості справ, провадження в яких закінчено, залишилась стабільною і становила 0,03 %.

Незважаючи на зменшення майже втричі (з 207,4 тис. до 69,4 тис.) кількості адміністративних справ, розглянутих загальними місцевими та окружними адміністративними судами з порушенням строків, передбачених положеннями Кодексу адміністративного судочинства України (далі — КАС), оперативність розгляду справ значно погіршилась. Так, їх питома вага від кількості справ, про-

вадження в яких закінчено, зросла більш ніж удвічі і становила 14 % [5,7 %].

Минулого року дещо погіршилась якість ухвалення місцевими судами судових рішень у кримінальних і цивільних справах. Так, у 2012 р. в апеляційному порядку скасовано і змінено вироки стосовно 14,2 тис. осіб, що на 10,1 % більше, ніж у 2011 р., їх питома вага від кількості тих, щодо яких постановлено вироки місцевими загальними судами, становила 7,6 % [6,9 %]. Також збільшилась як кількість, так і частка скасованих і змінених в апеляційному порядку рішень у цивільних справах позовного та окремого провадження. Так, скасовано і змінено 35,2 тис. рішень, що більше на 14,5 %, їх частка від кількості ухвалених місцевими загальними судами рішень становила 4,9 % [4,1 %].

Кількість скасованих і змінених в апеляційному порядку постанов у адміністративних справах зменшилась на 7,4 % і становила 269,2 тис., водночас їх частка від кількості тих, що ухвалені місцевими (окружними та загальними) судами, становила 61,5 % [8,3 %]. Це зумовлено неодноразовими змінами законодавства щодо підсудності справ, пов'язаних із соціальними виплатами, і призвело до нагромадження в апеляційних судах значної кількості справ цієї категорії, які розглядалися місцевими судами у попередні роки.

В апеляційному порядку скасовано та змінено 7,8 тис. судових рішень місцевих господарських судів, що на 29,6 % менше, ніж у 2011 р., їх частка від кількості ухвалених місцевими судами становила 4 % [4,1 %], у тому числі скасовано та змінено 5,3 тис. рішень у господарських справах, що також на 30 % менше, водночас їх частка від кількості ухвалених залишилась стабільною і становила 8 %.

Обсяг роботи судів та навантаження на суддів

Згідно з даними ДСА упродовж 2012 р. на розгляд до місцевих загальних судів надійшло 3 млн 685,4 тис. справ та матеріалів усіх категорій, що вдвічі менше, ніж у 2011 р. До кожного судді місцевого загального суду (з розрахунку чисельності суддів за штатним розписом) щомісяця в середньому надходило на розгляд по 69,3 справи та матеріалу [139,6], у тому числі кримінальних — 12,3 [14,1], цивільних — 29,7 [36,1], адміністративних — 3,7 [6,5], про адміністративні правопорушення — 19,9 [24,7].

До апеляційних судів з розгляду цивільних, кримінальних справ, а також справ про адміні-

стративні правопорушення (далі — апеляційні загальні суди) надійшло на розгляд 332,8 тис. справ та матеріалів по першій інстанції, апеляцій, апеляційних скарг, справ, що також на 24,7 % менше, ніж у 2011 р. Щомісяця кожний суддя апеляційного загального суду отримував на розгляд в середньому по 17,6 [23,4] справи та матеріалу всіх категорій.

У 2012 р. на розгляд до окружних адміністративних судів (згідно з даними ДСА) надійшло 242,6 тис. справ та матеріалів, що на 13,7 % менше, ніж у 2011 р.; до кожного судді окружного адміністративного суду (з розрахунку чисельності суддів за штатним розписом) щомісяця надходило на розгляд у середньому по 32,8 [38] справ та матеріалів. Водночас кількість апеляційних скарг, справ, що надійшли на розгляд до апеляційних адміністративних судів, збільшилася на 21,7 % і становила 1 млн 168,5 тис. Щомісяця кожний суддя апеляційного суду з розгляду адміністративних справ отримував на розгляд у середньому по 264,3 [216,6] справи та матеріалу.

До місцевих господарських судів надійшло на розгляд 189,4 тис. справ та матеріалів, що на 27,3 % менше, ніж у 2011 р.; кожний суддя місцевого господарського суду щомісяця отримував на розгляд по 22,7 [31,2] справи та матеріалу. На розгляд до апеляційних господарських судів надійшло 39,9 тис. апеляційних скарг, справ, що також на 15,5 % менше; кожний суддя апеляційного суду з розгляду господарських справ щомісяця отримував на розгляд по 11,9 [14,1] справи та матеріалу.

До Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у 2012 р. надійшло 77,2 тис. касаційних скарг, справ та заяв (без повторного урахування витребуваних та призначених справ); до кожного судді цього суду в середньому надходило на розгляд по 58,5 [65] справи та матеріалу; зокрема, до кожного судді судової палати у кримінальних справах — по 46,6 справи та матеріалу; судової палати у цивільних справах — по 102 касаційних скарг, справ і заяв.

Кожний суддя Вищого адміністративного суду України у 2012 р. щомісяця отримував на розгляд у середньому по 81,8 [95] справи та матеріалу; Вищого господарського суду України — 20,6 [26,7] справи та матеріалу. До кожного судді Верховного Суду України щомісяця надходило на розгляд у середньому по 1,6 [4,3] справи та матеріалу.

Розгляд кримінальних справ

У 2012 р. на розгляді місцевих та апеляційних загальних судів як судів першої інстанції перебувало 737,7 тис. кримінальних справ і матеріалів, що на 9,1 % менше, ніж у 2011 р.; із них у 687,6 тис., або 93,2 % [92,8 %] провадження закінчено. У тому числі закінчено провадження у 193,5 тис. кримінальних справ, що на 4,7 % менше, або 82,2 % [80,7 %] від кількості тих, що перебували на розгляді судів, із них за КПК 2012 р. — у 372 справах. Суди постановили обвинувальний чи виправдувальний вирок у 161,4 тис. справ, що становило 83,4 % [79,2 %] від кількості тих, провадження в яких закінчено, у тому числі за цим Кодексом — у 336 справах.

Минулого року на розгляд судів надійшло 514 кримінальних справ про злочини, вчинені організованими групами та злочинними організаціями, що на 15,2 % менше, ніж у 2011 р.; їх питома вага від загальної кількості кримінальних справ, які надійшли на розгляд судів у 2012 р., залишилася на рівні попереднього року і становила 0,3 % [0,3 %]. У провадженні судів перебувало 1,1 тис. зазначених справ, що всього на 4,2 % менше, ніж у 2011 р., а їх питома вага від загальної кількості кримінальних справ, які перебували на розгляді, становила 0,4 % [0,4 %]. Із постановленням вироку суди розглянули 387 кримінальних справ про злочини, вчинені організованими групами та злочинними організаціями, що на 2,5 % менше, або 73,7 % [72,1 %] від кількості справ, провадження в яких закінчено. На додаткове розслідування та в порядку, передбаченому ст. 249¹ КПК 1960 р., суди повернули 84 таких справи, що на 4,5 % менше, ніж у 2011 р., або 16 % [16 %] від кількості тих, провадження в яких закінчено; провадження закрито у 18 справах, що на 10 % менше. Суди визнали винними у вчиненні злочинів у складі організованих груп та злочинних організацій 1,2 тис. осіб, або 86,8 % [84,6 %] від кількості засуджених за вироками, що набрали і не набрали законної сили; виправдано 3 особи [21].

На розгляді судів перебувало 10,6 тис. кримінальних справ про злочини, вчинені неповнолітніми чи за їх участю, що на 5 % менше порівняно з 2011 р., їх питома вага від загальної кількості кримінальних справ, які перебували на розгляді, становила 4,5 % [4,5 %]. Водночас збільшилася як кількість справ, у яких постановлено вироки, так і їх питома вага від кількості розглянутих

справ. Так, вирок постановлено у 7,6 тис. справ про злочини, вчинені неповнолітніми чи за їх участю, що на 5,3 % більше, а їх питома вага становила 82,4 % [75,9 %]. На додаткове розслідування та в порядку, передбаченому ст. 249¹ КПК 1960 р., суди повернули 262 справи, що на 16,4 % більше, ніж у 2011 р., або 2,8 % [2,4 %] від кількості тих, провадження в яких закінчено; провадження закрито у 1,2 тис. таких справ, що на 37,2 % менше, ніж у минулому році.

Про злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (статті 364—370 Кримінального кодексу України; далі — КК), на розгляд до судів надійшло 5,5 тис. кримінальних справ, що на 22,2 % менше, ніж у 2011 р.; їх питома вага від загальної кількості кримінальних справ, які надійшли на розгляд судів у 2012 р., становила 3 % [3,5 %]. У провадженні судів перебувало 8,4 тис. зазначених справ, що на 17,3 % менше, ніж у 2011 р., а їх питома вага від загальної кількості кримінальних справ, які перебували на розгляді, становила 3,6 % [4 %]. Із постановленням вироку суди розглянули 2,7 тис. кримінальних справ, що на 17,1 % менше, або 49,9 % [45,1 %] від кількості справ, провадження в яких закінчено; закрито провадження у 2,2 тис. справ, що на 30,6 % менше, або 38,1 % [43,4 %]. На додаткове розслідування та в порядку, передбаченому ст. 249¹ КПК 1960 р., суди повернули 593 таких справи, що на 15,4 % більше, ніж у 2011 р., або 10,3 % [7,1 %] від кількості тих, провадження в яких закінчено.

У 2012 р. поліпшилась оперативність призначення до розгляду місцевими та апеляційними загальними судами кримінальних справ. Так, кількість кримінальних справ, призначених до попереднього і судового розгляду з порушенням строків, передбачених положеннями статей 241 та 256 КПК 1960 р., порівняно з 2011 р. зменшилася на 43,5 % і становила 3,4 тис. [6 тис.], їх частка від кількості справ, провадження в яких закінчено, також зменшилась і становила 1,8 % [3 %]. Згідно з даними ДСА зменшення як кількості, так і питомої ваги кримінальних справ, призначених до попереднього і судового розгляду з порушенням строків, спостерігалось у судах АР Крим, м. Києва, а також 19 областей. Зокрема, не було порушень процесуальних строків під час призначення справ у судах Полтавської, Тернопільської, Чернівецької областей та м. Севастополя. Водночас найчастіше пору-

шували строки призначення справ до попереднього та судового розгляду суди областей: Рівненської — 8,3 % [10,5 %], Житомирської — 7,2 % [13,2 %], Кіровоградської — 5,8 % [9,6 %], Одеської — 5,3 % [12,5 %], Сумської — 4,1 % [4,5 %].

Суди не розглянули (без урахування справ, провадження в яких зупинено) 33,4 тис. [майже 40 тис.] кримінальних справ, що на 16,3 % менше, ніж у 2011 р.; їх частка від кількості справ, що перебували на розгляді, також зменшилась і становила 14,2 % [15,9 %]. У тому числі залишилися нерозглянутими в строк понад шість місяців 9,3 тис. справ, що на 6,3 % менше, водночас їх частка від кількості справ, що перебували на розгляді, залишилась стабільною і становила 4 % [4 %]. Понад один рік у провадженні судів перебувало 3,8 тис. кримінальних справ, що також на 12,7 % менше, або 1,6 % [1,7 %]. Найбільша питома вага таких справ у судах м. Севастополя — 9,1 %, або 230 справ [12,8 %]; м. Києва — 3,5 %, або 439 [3,1 %], а також областей: Одеської — 3,2 %, або 390 [2,4 %]; Львівської — 2,9 %, або 248 [2,1 %]; Житомирської — 2,7 %, або 181 [3,5 %]; Закарпатської — 2,5 %, або 119 [3,9 %]; Рівненської — 2,4 %, або 104 [4 %]; Харківської — 2,2 %, або 396 [3,3 %].

Зменшилась як кількість справ, так і кількість осіб, які трималися під вартою і рахувалися за судами понад шість місяців. Так, станом на 1 січня 2013 р. суди по першій інстанції не розглянули 2,7 тис. справ, що на 12,1 % менше порівняно з аналогічним періодом 2011 р., або 1,1 % [1,2 %] від кількості справ, що перебували у провадженні судів, за якими 4,2 тис. осіб трималися під вартою і рахувалися за судами понад шість місяців, що також на 7,3 % менше. Водночас у судах 11 областей кількість таких справ збільшилась, зокрема, у судах областей: Сумської — з 27 до 41, або на 51,9 %; Дніпропетровської — з 191 до 256, або на 34 %; Запорізької — з 77 до 98, або на 27,3 %; Київської — з 53 до 66, або на 24,5 %; Одеської — з 247 до 268, або на 8,5 %.

Упродовж 2012 р. суди відклали розгляд 127,5 тис. кримінальних справ, або 54,1 % [52,9 %] від кількості тих, що перебували у провадженні. До тривалого перебування справ на розгляді судів, як і в попередні роки, призводить неявка в судові засідання учасників процесу. Так, станом на 1 січня 2013 р. через неявку підсудних, свідків, захисників, прокурорів та інших учасників процесу було відкладено розгляд 12,4 тис. [14,6 тис.] справ, що на 15,5 % менше, ніж на 1 січня 2012 р., або 58 % [59,4 %] від загальної

кількості справ, розгляд яких відкладено. Із них через неявку свідків чи потерпілих — 5,8 тис., або 27 % [28,7 %] від загальної кількості справ, розгляд яких відкладено; підсудного — 4,3 тис. справ, або 20,1 % [20,5 %]; захисника — 1,5 тис. справ, або 6,9 % [6,3 %]; прокурора — 323 справи, або 1,5 % [1,5 %]. Суди приймали рішення про привід свідка чи потерпілого під час розгляду 47,1 тис. справ, що на 18,9 % більше, ніж у 2011 р.; із них органи внутрішніх справ не виконали постанови судів про привід осіб у 16,9 тис. справ, або 35,9 % [35,8 %] від прийнятих; про привід підсудного — у 27,9 тис. справ, із них не виконано постанови судів про привід підсудного у майже 9 тис. справ, або 32,2 % [31 %]. Суди змінили підсудному запобіжний захід на взяття під варту в 4,6 тис. кримінальних справ, що на 19,3 % більше порівняно з 2011 р.

Кількість справ, у яких відкладено розгляд через нездійснення доставки підсудного до суду, який тримається під вартою, зменшилася на 28,4 % і становила 1,2 тис., або 5,6 % [6,8 %] від кількості всіх справ, розгляд яких було відкладено. Найбільший відсоток відкладених із цієї причини справ у судах м. Севастополя — 16,6 % [10,1 %] та областей: Вінницької — 15,4 % [9,5 %], Кіровоградської — 12 % [12,2 %], Київської — 11 % [14,3 %], Херсонської — 10,3 % [6,7 %], Черкаської — 10 % [14,5 %]. Водночас більше ніж удвічі зменшилась кількість справ, відкладених через нездійснення доставки до суду підсудного, який тримається під вартою, у судах областей: Дніпропетровської — з 214 до 106, їх питома вага від кількості всіх справ, розгляд яких було відкладено, становила 6,2 % [11,4 %]; Житомирської — з 55 до 20, або 6,2 % [11,4 %]; Миколаївської — з 95 до 28, або 6,6 % [13,9 %]; Полтавської — з 50 до 22, або 3,7 % [6,1 %]; Рівненської — з 14 до 6, або 1 % [2,3 %].

У зв'язку з наданням судами доручень органам досудового слідства щодо виконання певних слідчих дій відкладено розгляд у 533 кримінальних справах, що на 10,6 % більше, ніж у 2011 р., з яких у визначений законом строк не виконано доручення у 140 справах, або 26,3 % [21,4 %].

Окремі ухвали у зв'язку зі зривом судових засідань суди постановили у 2,5 тис. справ, що на 11 % більше, або 1,9 % [1,7 %] від кількості тих, в яких розгляд було відкладено упродовж минулого року. За вияв неповаги до суду (ст. 185³ Кодексу України про адміністративні правопорушення; далі — КпАП) адміністратив-

не стягнення накладено на 496 осіб, що на 16,4 % менше, ніж у 2011 р.

Суди по першій інстанції повернули на додаткове розслідування (згідно зі статтями 246, 281 КПК 1960 р.) та прокурорам (ст. 249¹ КПК 1960 р.) для усунення виявлених порушень, а також прокурори відкликали із суду (у порядку, передбаченому ст. 232 цього Кодексу) 7,3 тис. кримінальних справ, що на 7,7 % більше, ніж у 2011 р. Питома вага зазначених справ також дещо збільшилась і становила 3,8 % [3,4 %] від кількості тих, провадження в яких закінчено. У тому числі на додаткове розслідування повернуто 5,4 тис. кримінальних справ публічного обвинувачення, що на 5,7 % більше, їх питома вага становила 2,8 % [2,5 %].

Апеляційні загальні суди у 2012 р. скасували ухвали (постанови) місцевих загальних судів про повернення справ на додаткове розслідування стосовно 2,4 тис. осіб, що всього на 0,8 % менше, ніж у 2011 р., або 31,9 % [34,2 %] від кількості тих, щодо яких справи було повернуто на додаткове розслідування.

За фактами порушення законності при провадженні дізнання чи досудового слідства суди постановили 1,7 тис. окремих ухвал, що на 5,4 % менше, ніж у 2011 р.; їх питома вага становила 31,2 % [34,8 %] від кількості справ, що були направлені на додаткове розслідування.

У зв'язку з розшуком підсудних суди зупинили провадження у 7,2 тис. кримінальних справ, що становило 84,8 % [85,6 %] від кількості справ, провадження в яких зупинено.

Виправдувальні вироки у справах публічного обвинувачення місцеві та апеляційні загальні суди як суди першої інстанції постановили стосовно 437 осіб; їх питома вага від кількості осіб, щодо яких ухвалено вироки, становила 0,2 % [0,2 %].

На розгляд до судів у 2012 р. надійшло 181,6 тис. подань органів досудового слідства з різних питань, що на 18,1 % менше, ніж у 2011 р. Суди розглянули 180,9 тис. таких подань, що на 17,8 % менше, ніж у минулому році. Із них задоволено 162,4 тис. подань, або 89,8 % [91,7 %] від кількості розглянутих. У тому числі розглянуто 28,5 тис. подань про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, що на 37,6 % менше порівняно з 2011 р., з яких задоволено 24,2 тис. подань, або 84,9 % [87 %] від кількості розглянутих. Стосовно 4,3 тис. обвинувачених суди відмовили у задоволенні подань щодо взяття під варту,

або 15,1 % [13 %] від кількості розглянутих. Розглянуто 3,3 тис. апеляцій обвинувачених та їх захисників на постанови суддів про застосування цього запобіжного заходу, що на 30,7 % менше; задоволено 507 таких подань, або 2,1 % [2,1 %] від кількості винесених місцевими загальними судами постанов про взяття під варту. Судді надали дозвіл затримати підозрюваного, обвинуваченого і доставити його до суду під вартою за 2,1 тис. подань про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту особи, яка перебуває на волі, що на 20,8 % менше порівняно з 2011 р. Про продовження строків тримання під вартою суди розглянули 6,7 тис. подань, що на 35,4 % менше; із них задоволено 6,3 тис., або 95 % [95,9 %].

Крім того, на виконання положень КПК 2012 р. слідчі судді розглянули (без повернутих) 17,6 тис. клопотань слідчих, прокурорів та інших осіб, з яких задоволено 15,4 тис. клопотань, або 87,5 % від кількості розглянутих. У тому числі розглянуто 2,7 тис. клопотань про застосування запобіжних заходів, з яких задоволено 2,4 тис., або 91,1 % від кількості розглянутих. Зокрема, слідчі судді про застосування запобіжних заходів розглянули: 1,1 тис. клопотань про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, з яких задоволено 951 клопотання, або 87 % від кількості розглянутих (без повернутих); 1,4 тис. — про застосування особистого зобов'язання, задоволено 1,3 тис., або 95,5 %; 29 — про застосування особистої поруки, задоволено 25, або 86,2 %; 72 — про застосування домашнього арешту, задоволено 62, або 86,1 %; 67 — про застосування застави, задоволено 48, або 71,6 %. Також застосовано заходи забезпечення кримінального провадження під час судового розгляду 64 справ; у тому числі запобіжний захід тримання під вартою обрано у 26 справах.

Упродовж 2012 р. суди за результатами розгляду справ взяли під варту 8,6 тис. осіб, що всього на 0,5 % менше, ніж у 2011 р. Звільнено з-під варту 4,6 тис. осіб, що на 20 % менше, у тому числі майже 3 тис. осіб, або 64,9 % [71,5 %] — у зв'язку із засудженням особи до інших видів покарання, не пов'язаних із позбавленням волі на певний строк; 55 осіб [73] — у зв'язку із постановленням стосовно особи виправдувального вироку. За результатами розгляду апеляцій на судові рішення у кримінальних справах було звільнено з-під варту 778 осіб [700]; Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ за результатами розгляду каса-

ційних скарг на судові рішення у кримінальних справах звільнив з-під варту 55 осіб [52].

Під заставу суди звільнили 507 осіб [129], що майже у 4 рази більше. За порушення вимог застави суди постановили звернути на користь держави 136,8 тис. грн. У тому числі слідчими суддями було задоволено 48 клопотань про застосування застави та 2 клопотання про звернення суми застави в дохід держави.

Кількість скарг на дії органів досудового слідства, які розглянули суди, порівняно з 2011 р. збільшилась на 12,1 % і становила 28,6 тис., з яких задоволено 9,3 тис., або 32,6 % [33,1 %] від кількості розглянутих. У тому числі про відмову в порушенні кримінальної справи розглянуто 13,3 тис. скарг, що також більше на 14,6 %, із них задоволено 5,6 тис., або 41,7 % [41,3 %] від кількості розглянутих; про закриття справи — 857, що на 7,3 % більше, із них задоволено 351, або 41 % [38,4 %]. На постанови про порушення кримінальної справи суди розглянули 11,4 тис. скарг (що всього на 0,7 % менше), з яких задоволено 2,8 тис., або 24,3 % [26,4 %] від кількості розглянутих.

Слідчим суддям згідно з положеннями ч. 1 ст. 303 КПК 2012 р. надійшло на розгляд 2,2 тис. скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. Розглянуто (без повернутих) 1,3 тис. скарг, з яких задоволено 350, або 25,9 % від кількості розглянутих. У тому числі розглянуто (без повернутих): 359 скарг — на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неповноценні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 цього Кодексу, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим Кодексом строк, задоволено 62 скарги, або 17,3 % від кількості розглянутих; 198 скарг — на рішення слідчого чи прокурора про закриття кримінального провадження, задоволено 68, або 34,3 % від кількості розглянутих; 36 скарг — на рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, задоволено 9, або 25 % від кількості розглянутих.

У 2012 р. за постановами слідчих від кримінальної відповідальності суди звільнили 5,8 тис. осіб, що на 12,1 % менше, ніж у 2011 р. Кількість розглянутих судами постанов слідчих про вирішення питання щодо закриття справ у зв'язку із закінченням строків давності у справах щодо невідновлених осіб, які вчинили злочини, порівняно з 2011 р. також зменшилася на 13,7 % і становила 112,1 тис.; із них задоволено 104,3 тис., або 93 % [98,7 %] від кількості розглянутих. За КПК 2012 р. суди розглянули 45 клопотань про звільнення від кримінальної відповідальності.

У порядку, передбаченому ст. 27, ст. 27² КПК 1960 р., суди розглянули 8,4 тис. скарг потерпілих та юридичних осіб про притягнення осіб до кримінальної відповідальності, що на 14,9 % менше, ніж у 2011 р., у тому числі кримінальні справи порушено за 2,5 тис. скарг, що на 19,5 % менше, або 29,9 % [31,6 %] від кількості розглянутих; відмовлено у порушенні кримінальної справи за 773 скаргами, що на 22 % менше, або 9,2 % [10 %]. Залишено без розгляду та повернуто особам, які їх подали, 4,5 тис. скарг, що на 13,4 % менше, або 53,6 % [52,6 %] від кількості розглянутих; прокурору за належністю надіслано 586 скарг, що всього на 3 % більше, або 7 % [5,7 %].

До судів у порядку надання міжнародної допомоги надійшло 58 запитів, клопотань, з яких повернуто 2, задоволено 33, або 82,5 % від кількості розглянутих за винятком повернутих; залишилися нерозглянутими 16. У тому числі слідчі судді розглянули та задовольнили 21 клопотання прокурорів — про застосування екстрадиційного арешту особи за запитом компетентного органу іноземної держави про її видачу, згідно з положеннями ст. 584 КПК 2012 р.; розглянуто 12 запитів (без повернутих) — про вручення документів, згідно з положеннями ст. 564 зазначеного Кодексу, з яких задоволено 11, або 91,7 % від кількості розглянутих.

З метою усунення причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів, а також з інших підстав суди постановили 6,2 тис. окремих ухвал, що на 4,7 % більше, ніж у 2011 р.; проте їх частка серед справ, провадження в яких закінчено, — лише 3,2 % [2,9 %].

Із фіксуванням судового процесу за допомогою звукозаписувальних технічних засобів розглянуто 6,4 тис. кримінальних справ, що на 20,3 % більше порівняно з 2011 р., або 2,7 % [2,6 %] від кількості тих, провадження в яких закінчено.

В апеляційних загальних судах на розгляді по першій інстанції перебувало 90 кримінальних справ. Закінчено провадження в 78 кримінальних справах, із яких на додаткове розслідування повернуто 14 справ, або 17,9 % [12,5 %] від кількості справ, провадження в яких закінчено. Із постановленням вироку розглянуто 33 справи, або 42,3 % [68,2 %] від кількості тих, провадження в яких закінчено. Залишилися нерозглянутими 12 кримінальних справ, або 13,3 % [20,8 %] від кількості тих, що перебували на розгляді судів.

До апеляційних загальних судів за апеляційними скаргами на вироки, ухвали (постанови) місцевих загальних судів надійшло 60,7 тис. справ та матеріалів, у тому числі за апеляційними скаргами на вироки — 29,5 тис. справ, що всього на 2 % більше, ніж у 2011 р. В апеляційному порядку перевірено законність та обґрунтованість 50,8 тис. вироків, ухвал (постанов) місцевих судів, що на 4,8 % більше; апеляційні скарги задоволено в 21,3 тис. кримінальних справ та матеріалів, що також на 10,3 % більше. У тому числі згідно з положеннями КПК 2012 р. надійшло 660 апеляційних скарг на ухвали судів та слідчих суддів; розглянуто 466, з яких в апеляційному порядку задоволено 117, або 25,1 % від кількості розглянутих.

Минулого року дещо погіршилась якість розгляду місцевими судами кримінальних справ. Так, в апеляційному порядку скасовано і змінено вироки стосовно 14,2 тис. осіб, що на 10,1 % більше, ніж у 2011 р., або 7,6 % [6,9 %] від кількості тих, щодо яких постановлено вироки місцевими загальними судами. Найбільший відсоток скасованих і змінених за апеляціями вироків, як і в попередні роки, постановили суди м. Севастополя — 16,5 % [14,9 %], м. Києва — 10,1 % [9,9 %], а також областей: Закарпатської — 12,3 % [10 %], Волинської — 11,1 % [8,7 %], Хмельницької — 11,1 % [8,6 %], Вінницької — 10,3 % [9,4 %], Черкаської — 9,8 % [6,4 %], Донецької — 9,4 % [8,8 %]. У тому числі за апеляціями скасовано вироки стосовно 9,8 тис. осіб, що також більше на 12,6 %, або 5,3 % [4,6 %]. Найчастіше підставами для скасування вироків в апеляційному порядку були істотні порушення вимог кримінально-процесуального закону (ст. 370 КПК 1960 р.) — стосовно 4,1 тис. осіб, або 42 % [41,4 %] від кількості тих, щодо яких вироки скасовано, із них порушення права обвинуваченого на захист — стосовно 564 осіб, або 5,8 % [5,1 %]; односторонність або неповно-

та дізнання, досудового чи судового слідства (ст. 368 КПК 1960 р.) — стосовно 2,5 тис. осіб, або 25,8 % [24,5 %].

Із поверненням справи публічного обвинувачення на додаткове розслідування через неповноту досудового слідства за апеляціями скасовано вироки стосовно 1,8 тис. осіб, або 18,7 % [17,3 %] від кількості всіх осіб, щодо яких вироки скасовано.

В апеляційному порядку із поверненням справи на новий судовий розгляд скасовано вироки стосовно 6,4 тис. осіб, або 65,4 % [65,3 %] від кількості всіх осіб, щодо яких вироки скасовано.

Апеляційні загальні суди, скасувавши вирок місцевого суду, постановили свої вироки стосовно 1041 особи, або 10,6 % [10,4 %] від кількості тих, щодо яких вироки скасовано. У тому числі через необхідність застосування більш суворого покарання апеляційні інстанції постановили нові вироки стосовно 740 осіб, або 71,1 % [74,5 %] від кількості тих, щодо яких постановлено свої вироки; у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжкий злочин чи збільшення обсягу обвинувачення — стосовно 89 осіб, або 8,5 % [9 %]; у зв'язку з неправильним звільненням засудженого від відбуття покарання — стосовно 196 осіб, або 18,8 % [15,1 %] від кількості осіб, щодо яких постановлено нові вироки.

У справах публічного обвинувачення із закриттям провадження у справі за відсутності події або складу злочину в апеляційному порядку скасовано вироки стосовно 66 [33] осіб, або 0,7 % [0,4 %] від кількості скасованих у зазначених справах.

Виправдувальні вироки в апеляційному порядку скасовано стосовно 303 осіб. У тому числі у справах публічного обвинувачення скасовано стосовно 261 особи, з них із направленням справи на додаткове розслідування — стосовно 59 осіб, або 13,5 % [16 %] від кількості тих, щодо яких місцеві загальні суди постановили виправдувальні вироки у справах публічного обвинувачення; постановлено новий вирок у зв'язку зі скасуванням необґрунтованого виправдувального вироку стосовно 14 осіб, із них у справах публічного обвинувачення — стосовно 12 осіб, або 2,7 % [1 %] від кількості осіб, виправданих місцевими загальними судами.

В апеляційному порядку змінено вироки стосовно 4,4 тис. осіб, що на 4,9 % більше, або 2,4 % [2,2 %] від постановлених по першій інстанції; із

них без змін кваліфікації злочину з пом'якшенням покарання змінено вироки стосовно 2,6 тис. осіб, або 59,7 % [55,6 %] від усіх змінених.

За результатами перегляду судових рішень у кримінальних справах апеляційні загальні суди постановили 678 окремих ухвал, що на 8,5 % менше, ніж у 2011 р., із них за виявленими фактами порушення закону, допущеними судьями місцевих судів, — 308 окремих ухвал, що також на 13,5 % менше.

До судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ упродовж 2012 р. надійшло 17,5 тис. касаційних скарг на вироки, постанови (ухвали) місцевих судів, що на 29,1 % більше, ніж у 2011 р. Рішення про витребування кримінальної справи прийнято за 5,8 тис. касаційних скарг, або 33,4 % [37,6 %] від кількості розглянутих скарг, а за 11,6 тис. касаційних скарг, або 66,6 % [62,4 %] — відмовлено в цьому. Також на розгляд надійшло 619 кримінальних справ за касаційними скаргами на вироки, постанови апеляційних судів.

За результатами розгляду касаційних скарг скасовано і змінено судові рішення у кримінальних справах стосовно 2,8 тис. осіб, у тому числі вироки щодо 2,2 тис. осіб, або 1,2 % [0,9 %] від кількості тих, щодо яких суди по першій інстанції постановили вироки. Найчастіше за касаційними скаргами переглядалися вироки, постановлені судами м. Севастополя — 3,5 % [1,7 %] та областей: Івано-Франківської — 2,5 % [2,3 %], Волинської — 2,2 % [1,5 %], Кіровоградської — 1,9 % [1,5 %], Київської — 1,8 % [1 %], Хмельницької — 1,8 % [1 %]. У тому числі скасовано вироки стосовно 1,6 тис. осіб, або 0,9 % [0,7 %]. Зокрема, зазначені суди скасували вироки і направили справи на новий апеляційний розгляд стосовно 676 осіб, або 42,1 % [36,4 %] від кількості осіб, щодо яких вироки скасовано.

У 2012 р. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у касаційному порядку перевірів вироки стосовно 36 [33] осіб, засуджених до довічного позбавлення волі за умисне вбивство за обтяжуючих обставин. Стосовно 26 [23] засуджених вироки залишено без змін, скасовано — щодо 9 [7] осіб. Довічне позбавлення волі замінено на позбавлення волі на певний строк без перекваліфікації злочину 1 [2] особі.

На розгляд до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних

справ надійшло 340 заяв про перегляд судового рішення Верховним Судом України, що на 88,9 % більше, ніж у 2011 р. Із різних підстав було повернуто 119 заяв; залишено без розгляду 14 заяв. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ відповідно до положень ст. 451 КПК 2012 р. (ст. 400¹⁸ КПК 1960 р.) постановив 33 ухвали про допуск кримінальних справ до провадження у Верховному Суді України, що на 6,5 % більше, ніж у 2011 р., але їх питома вага від кількості заяв, за якими вирішувалося питання про допуск до провадження, зменшилася майже удвічі й становила 17,9 % [35,6 %]; за 151 заявою — у допуску до провадження відмовлено. За 17 заявами Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ постановив ухвали про відкриття провадження у справі, оскільки було встановлено, що порушення Україною міжнародних зобов'язань є наслідком недотримання норм процесуального права. На розгляд до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ надійшло 16 кримінальних справ; за результатами перевірки судових рішень у 12 справах заяви задоволено, із яких 6 заяв — щодо перевірки вироків.

У 2012 р. на виконання положень статей 400^{19–25} КПК 1960 р. (статей 444–458 КПК 2012 р.) у провадженні Верховного Суду України перебувало 33 заяви про перегляд судового рішення у кримінальних справах з мотивів неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь чи встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Відкрито провадження у справі за 30 заявами. Розглянуто 27 витребуваних справ, або 96,4 % [89,3 %] від кількості тих, що перебували у провадженні. Відмовлено у задоволенні 16 заяв, за однією заявою провадження закрито. За результатами розгляду судового рішення скасовано повністю або частково за 10 заявами, або 37 % [56 %] від кількості розглянутих за заявами справ, із яких 9 — з підстав неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь (крім питань призначення покарання, звільнення від покарання та від кримінальної від-

повідальності), що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень; 1 — у зв'язку із встановленням міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

Згідно з даними ДСА у 2012 р. за вироками, що набрали законної сили, засуджено 162,9 тис. осіб, що порівняно з 2011 р. на 5,5 % більше. У тому числі за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів засуджено 55,7 тис. осіб, що всього на 2,4 % менше, або 34,2 % [37 %] від кількості всіх засуджених; за вчинення злочинів невеликої тяжкості засуджено 23,7 тис. осіб, що на 3,7 % більше, а їх частка від кількості всіх засуджених дещо зменшилась і становила 14,6 % [14,8 %].

За вчинення злочинів проти власності засуджено 85,4 тис. осіб, що порівняно з 2011 р. на 8,4 % більше; їх частка у структурі всіх засуджених також дещо збільшилась — 52,5 % [51,1 %]. У тому числі за крадіжку чужого майна засуджено 66,1 тис. осіб, що на 11,4 % більше, або 41 % [38,4 %]. Кількість засуджених за вчинення злочинів проти життя та здоров'я особи збільшилась на 4,2 % і становила 10,8 тис. осіб, а їх частка від кількості засуджених за всі види злочинів становила 6,6 % [6,7 %]. За вчинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів засуджено 25,5 тис. осіб, що всього на 0,2 % менше, ніж у 2011 р., їх частка також зменшилась і становила 15,7 % [16,6 %].

У стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння вчинили злочини 41,6 тис. осіб, або 25,6 % [25,42 %] від кількості засуджених за всі види злочинів (кожний четвертий засуджений, як і в попередні роки).

За вчинення злочинів у складі організованої групи чи злочинної організації засуджено 749 осіб, що на 9,8 % менше.

На час вчинення злочину ніде не працювали і не навчалися чи перебували на обліку в державній службі зайнятості 120,6 тис. осіб, що на 6,9 % більше, ніж у 2011 р., їх частка від кількості всіх засуджених також дещо збільшилась і становила 74 % [73,1 %], тобто понад дві третини; із них раніше судимі — 34,8 тис. осіб, що на 6,7 % більше, їх частка в загальній кількості засуджених становила 21,4 % [21,1 %]. На обліку в службі зайнятості перебувало 6,6 тис. осіб, що на 5,5 % більше, а їх частка від кількості всіх засуджених залишилась на рівні 2011 р. і становила 4 %.

Були раніше судимими і мали незняту або непогашену судимість 42 тис. осіб, що на 6,9 % більше порівняно з 2011 р., або 25,8 % [25,5 %], тобто кожний четвертий від загальної кількості засуджених; із них раніше були звільнені умовно-достроково 7,8 тис. осіб, або 18,6 % [20,9 %].

За вчинення всіх видів злочинів у 2012 р. засуджено 20,3 тис. жінок, що на 4 % більше, ніж у 2011 р., або 12,5 % [12,6 %] від загальної кількості засуджених.

Засуджено 9 тис. осіб за вчинення злочинів у неповнолітньому віці, що також більше на 3,7 % порівняно з 2011 р., їх частка від кількості всіх засуджених залишилася майже на рівні 2011 р. — 5,5 % [5,6 %]. У тому числі у віці від 14 до 16 років вчинили злочини 2,5 тис. осіб, що на 3 % більше, або 28,2 % [28,4 %] від кількості засуджених неповнолітніх. За тяжкі та особливо тяжкі злочини засуджено 5,2 тис. осіб, або 57,9 % [62,8 %]. До позбавлення волі на певний строк засуджено 1,5 тис. неповнолітніх осіб, що на 21,9 % менше, їх частка від кількості засуджених неповнолітніх також дещо зменшилася і становила 16,6 % [20 %]. Суди звільнили від відбування покарання з випробуванням 6,1 тис. підлітків, або 68,2 % [65,4 %] від кількості засуджених неповнолітніх. Примусові заходи виховного характеру суди застосували стосовно 1,6 тис. неповнолітніх осіб, що на 18,7 % менше.

У 2012 р. суди закрили провадження у справах щодо 20,4 тис. осіб, що на 25,6 % менше, ніж у 2011 р. Зокрема, звільнено від кримінальної відповідальності у зв'язку: з амністією — 3,9 тис. осіб, або 19,1 % [43,4 %] від кількості тих, щодо яких справи закрито; з примиренням винного з потерпілим — 3,4 тис. осіб, або 16,9 % [11 %]; зі зміною обстановки — 2,1 тис. осіб, або 10,5 % [8,5 %]; з дійовим каяттям — 2 тис., або 9,9 % [8,4 %]; із передачею особи на поруки — 1,6 тис., або 7,6 % [5,2 %]. У тому числі у справах публічного обвинувачення було закрито провадження стосовно 18,6 тис. осіб [25,5 тис.], із них у зв'язку з примиренням винного з потерпілим — 2,3 тис. осіб, або 12,2 % [7,8 %]. За відсутності події або складу злочину суди закрили провадження у справах публічного обвинувачення стосовно 156 [48] осіб.

За вироками, що набрали законної сили, суди виправдали 275 осіб, із них 160 [189] осіб — у справах, які порушуються не інакше, як за скаргами потерпілих; 115 [141] осіб — у справах публічного обвинувачення. Примусові захо-

ди медичного характеру застосовано до 1,3 тис. [1,1 тис.] неосудних осіб.

Згідно з даними ДСА за вироками, що набрали законної сили, штраф як основне покарання суди застосували до 23,7 тис. осіб, що на 8,9 % більше, ніж у 2011 р., або 14,5 % [14,1 %] від загальної кількості засуджених. Громадські роботи призначено 15 тис. осіб, що на 30,8 % більше; їх питома вага від загальної кількості засуджених становила 9,2 % [7,4 %]; арешт — до 6,5 тис. осіб, що на 10,9 % більше, або 4 % [3,8 %]; обмеження волі — до 4,6 тис. осіб, що на 6,8 % більше, або 2,8 % [2,8 %]; виправні роботи застосовано до 923 осіб, що на 3,6 % більше, або 0,6 % [0,6 %].

Кількість осіб, засуджених до позбавлення волі на певний строк, зменшилася на 2,9 % порівняно з 2011 р. і становила 42,9 тис. осіб, їх частка від загальної кількості засуджених також дещо зменшилась — 26,4 % [28,6 %]. У тому числі особи, засуджені за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, становили 62,5 % [65,1 %] від кількості засуджених до цього виду покарання. Так, за тяжкі та особливо тяжкі злочини позбавлення волі на певний строк застосовано до 26,8 тис. осіб, що на 6,7 % менше, ніж у 2011 р.; їх частка серед осіб, засуджених за ці види злочинів, також зменшилась і становила 48,1 % [50,4 %]. Зокрема, до позбавлення волі засуджено за вчинення таких злочинів: умисне вбивство — 1,3 тис. осіб, або 95,6 % [96,3 %] від усіх засуджених за цей злочин; бандитизм — 6 осіб, або 100 % [100 %]; розбійний напад — майже 2 тис. осіб, або 82 % [86 %]; зґвалтування — 263 особи, або 83,5 % [84,3 %]; заповідання умисних тяжких тілесних ушкоджень — 1,7 тис. осіб, або 62,1 % [68,8 %]; незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів — 3,1 тис. осіб, або 65,5 % [67,4 %]; торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини — 61 особу, або 57 % [59,3 %]; грабіж — 4,8 тис. осіб, або 49,5 % [51,5 %]; катування — 16 осіб, або 25,4 % [73,8 %]; вимагання — 120 осіб, або 50,4 % [49,6 %]; крадіжка — майже 18 тис. осіб, або 27,2 % [29,6 %].

Довічне позбавлення волі застосовано до 52 [45] осіб.

Більш м'яке покарання, ніж це передбачено законом, з урахуванням особи винного і наявності кількох обставин, що пом'якшують пока-

рання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, у 2012 р. суди призначили 9,4 тис. особам, що на 9,7 % більше, або 5,8 % [5,5 %] від загальної кількості засуджених.

У 2012 р. від відбування покарання суди звільнили 69,1 тис. засуджених, що на 5,2 % більше, проте їх частка від загальної кількості засуджених залишилась майже на рівні попереднього року і становила 42,4 % [42,5 %]; із них 67,9 тис. осіб — з випробуванням, або 41,7 % [41,8 %]. У тому числі від відбування покарання з випробуванням за вчинення тяжких злочинів звільнено 25,9 тис. засуджених, або 38,2 % [39,6 %] від загальної кількості звільнених із випробуванням, а за особливо тяжкі — 646 осіб, або 0,9 % [1 %].

Конфіскацію майна як додаткове покарання суди застосували до 5,3 тис. засуджених, що на 12,1 % менше, або 46,3 % [49,9 %] від кількості засуджених за статтями КК, санкцією яких передбачено застосування конфіскації; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю — до 4,7 тис., що на 8,6 % менше, ніж у 2011 р., їх частка від кількості всіх засуджених — 2,9 % [3,3 %].

Розгляд цивільних справ

До місцевих загальних судів у 2012 р. по першій інстанції надійшло 1 млн 591,1 тис. заяв від громадян і юридичних осіб про захист їхніх прав і свобод, що на 17,3 % менше, ніж у 2011 р. Кількість цивільних справ та матеріалів, у яких суди закінчили провадження, також зменшилась на 15 % і становила 1 млн 650,1 тис., але їх питома вага від кількості тих, що перебували на розгляді, залишилась на рівні 2011 р. — 87,1 % [87,2 %]. У тому числі з ухваленням рішення розглянуто 722,9 тис. справ позовного та окремого провадження, що всього на 4,4 % менше.

Кількість заяв про видачу судового наказу, що надійшла на розгляд до місцевих загальних судів у 2012 р., зменшилась також на 39,8 % і становила 390,5 тис. Суди, за винятком скасованих, видали 303,4 тис. судових наказів, що на 43,6 % менше порівняно з 2011 р. Значне зменшення їх кількості відзначалось у судах м. Севастополя — на 69,2 %, АР Крим — на 57,2 % та трьох областей: Вінницької — на 66,8 %, Тернопільської — на 58,2 %, Житомирської — на 57,9 %. Найбільше видано судових наказів про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення

та радіомовлення з урахуванням індексу інфляції та трьох відсотків річних, нарахованих заявником на суму заборгованості, — 262,9 тис., або 86,7 % від кількості виданих. На вимогу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникам суми заробітної плати було видано 38,7 тис. судових наказів, що на 28,1 % менше, але їх частка від кількості виданих дещо збільшилась і становила 12,8 % [10 %]. Задоволено вимоги про стягнення нарахованої заробітної плати в сумі 217 млн 225 тис. грн.

Дещо зменшилась як кількість, так і питома вага заяв, за якими суди відкрили провадження у справах. Так, у 2012 р. відкрито провадження за 810,4 тис. заяв позовного та окремого провадження, що на 9,9 % менше, ніж у 2011 р., а їх частка від кількості розглянутих заяв становила 83,1 % [84,5 %]; відмовили у відкритті — 19,7 тис. заяв, або 2 % [2,5 %]; з різних підстав повернули позивачам 128,7 тис. заяв, або 13,2 % [12,9 %].

Суди закінчили провадження у 884,9 тис. цивільних справ позовного та окремого провадження, що на 6,8 % менше порівняно з 2011 р., або 84 % [81,4 %] від тих, що перебували на розгляді. У тому числі суди розглянули 71,6 тис. справ окремого провадження, що на 8,1 % менше.

Із ухваленням рішення суди розглянули 722,9 тис. справ, у тому числі 63,3 тис. справ окремого провадження, а їх частка від кількості розглянутих справ становила 8,8 % [9 %]. Заявлені вимоги задоволено у 647,4 тис. справ, або 89,6 % [89,4 %] від загальної кількості тих, що розглянуті з ухваленням рішення. Кількість справ, у яких суди ухвалили заочне рішення, збільшилась на 22,4 % і становила 178,9 тис., або 27,1 % [21,2 %] від кількості справ позовного провадження, розглянутих з ухваленням рішення, з яких ці ж суди скасували 11,8 тис. заочних рішень, або 6,6 % [7,6 %] від ухвалених.

Поліпшилась оперативність розгляду цивільних справ. Так, із порушенням строків розгляду, визначених положеннями ст. 157 ЦПК, місцеві загальні суди розглянули 85,4 тис. цивільних справ позовного та окремого провадження, що на 26,7 % менше, ніж у 2011 р.; їх питома вага від кількості всіх розглянутих дещо зменшилась і становила 9,7 % [12,3 %]. Найчастіше порушували процесуальні строки розгляду цивільних справ суди м. Києва — 20,9 % [29,8 %], областей: Кіровоградської — 22,8 % [23,6 %], Миколаївської — 20,3 % [12,9 %], Сумської — 14,9 % [30,6 %], а також АР Крим — 16,1 % [14,4 %].

Із порушенням вимог ч. 1 ст. 102 ЦПК у 2012 р. видано майже 4 тис. судових наказів, що майже вдвічі менше, ніж у 2011 р.; питома вага судових наказів, виданих із порушенням триденного строку, також дещо зменшилась і становила 1,2 % [1,4 %] від їх загальної кількості. Найбільший відсоток порушень процесуальних строків зафіксовано в судах областей: Полтавської — 7,9 % [0,1 %], Кіровоградської — 5,2 % [22,5 %], м. Києва — 3,7 % [7,7 %], а також АР Крим — 4 % [0,8 %]. Із порушенням десятиденного строку з дня постановлення ухвали про прийняття до розгляду заяви про скасування судового наказу (ч. 6 ст. 105¹ ЦПК) розглянуто 517 заяв, або 1,9 % від кількості розглянутих.

Неявка до суду учасників розгляду справи найчастіше призводила до порушення строків розгляду цивільних справ. Так, у 2012 р., як і в попередньому році, неявка до суду однієї зі сторін або будь-кого з інших учасників процесу, що беруть участь у справі, призвела до відкладення 56,7 тис. справ, або 71,6 % від кількості тих, провадження в яких відкладено. У тому числі відкладено через неявку осіб, про яких немає відомостей, що їм вручено судові повістки (ухилення осіб від одержання повісток, відсутність зворотних повідомлень про вручення судової повістки), — 16,7 тис. справ, або 29,4 %, тобто більше, ніж кожна п'ята справа.

Значно зменшилась як кількість, так і питома вага нерозглянутих на кінець року цивільних справ. Так, суди не розглянули (без урахування справ, провадження в яких зупинено) 151,8 тис. цивільних справ, що на 23,6 % менше, ніж у 2011 р.; їх частка від кількості тих, що перебували на розгляді судів, також зменшилась і становила 14,4 % [17 %]. Через неодноразове відкладення розгляду залишилися невирішеними понад один рік 8,2 тис. цивільних справ позовного провадження, або 0,8 % [1,1 %] від кількості тих, що перебували у провадженні. Найбільший відсоток таких справ зафіксовано у судах м. Севастополя — 4,8 % [3,5 %], областей: Івано-Франківської — 3,7 % [4,1 %], Харківської — 2,3 % [1,4 %], Львівської — 2,1 % [1,8 %].

Суди, виявивши під час розгляду справи порушення закону, для вжиття заходів з усунення встановлених причин та умов, що сприяли вчиненню порушення, постановили і надіслали відповідним особам 737 окремих ухвал, що на 2,8 % більше порівняно з 2011 р., водночас їх пи-

тома вага від кількості справ, розглянутих з ухваленням рішення, залишилася незначною і становила 0,1 % [0,1 %]. Надійшло 478 повідомлень про вжиті заходи за зазначеними ухвалами, або 64,9 % [56,6 %] від постановлених ухвал.

У 2012 р. кількість заяв про перегляд судових рішень, ухвал чи судових наказів у зв'язку з нововиявленими обставинами, що перебували на розгляді місцевих загальних судів, збільшилась у 2,4 рази порівняно з 2011 р. і становила 15,6 тис. Суди розглянули 6,2 тис. таких заяв, що також на 28,1 % більше, із них задоволено 1,2 тис. заяв, або 19,8 % [41,9 %] від розглянутих. Зокрема, скасовано: понад 1 тис. рішень, що на 38,7 % менше, їх частка від кількості справ позовного та окремого провадження, розглянутих з ухваленням рішення, становила 0,1 % [0,2 %]; 101 судовий наказ, що у 2 рази менше, або 0,03 % [0,04 %] від кількості виданих; 73 ухвали, що також на 30,5 % менше.

Кількість апеляційних скарг на судові рішення місцевих загальних судів, що надійшли до апеляційних загальних судів, у 2012 р. порівняно з 2011 р. збільшилась на 8,1 % і становила 152,3 тис. За апеляційними скаргами на рішення та ухвали загальних місцевих судів минулого року розглянуто 125,7 тис. справ, або 73,6 % [68 %] від кількості тих, що перебували у провадженні (без урахування повернутих та залишених без розгляду).

У тому числі за апеляційними скаргами тільки на рішення місцевих загальних судів до апеляційних загальних судів у 2012 р. надійшло 105,5 тис. справ, що на 8,7 % більше порівняно з 2011 р.; їх питома вага від кількості справ, розглянутих з ухваленням рішення, становила 14,6 % [12,8 %]. Розглянуто 89,7 тис. цивільних справ, що на 13,1 більше, їх частка від тих, що перебували у провадженні, також збільшилась і становила 74,9 % [69,3 %], з яких апеляційні скарги на рішення задоволено у 35,2 тис. справ, або 39,3 % [38,8 %] від кількості розглянутих.

За апеляційними скаргами на судові рішення із порушенням строків, встановлених положеннями ч. 2 ст. 302 ЦПК (сім днів після закінчення дій з підготовки справи до розгляду), призначено до розгляду 27,2 тис. справ, що на 45,8 % більше, ніж у 2011 р., їх питома вага від кількості тих, у яких апеляційні скарги прийнято до розгляду, також збільшилась — 20,8 % [15,9 %]. Залишилися нерозглянутими 18,1 тис. справ за апеляційними скаргами, або

10,6 % [11,5 %] від тих, що перебували у провадженні апеляційних судів.

В апеляційному порядку скасовано і змінено 54,5 тис. судових рішень (рішень, ухвал) у цивільних справах, що на 14,7 % більше порівняно з 2011 р., із них скасовано і змінено 35,2 тис. рішень у цивільних справах, що на 14,5 % більше, їх частка від кількості ухвалених місцевими загальними судами рішень дещо збільшилась і становила 4,9 % [4,1 %]. Найбільший відсоток скасованих і змінених рішень, ухвалених судами м. Севастополя — 9,6 % [3,9 %], м. Києва — 8 % [5,9 %], АР Крим, — 6,9 % [6,8 %], а також областей: Одеської — 5,9 % [4,5 %], Закарпатської — 5,8 % [4,7 %].

У тому числі скасовано 27,4 тис. рішень місцевих загальних судів у цивільних справах, що на 13,7 % більше, ніж у 2011 р. За результатами розгляду апеляційних скарг апеляційні суди з розгляду цивільних та кримінальних справ ухвалили 24,9 тис. нових рішень, що на 15,5 % більше; їх питома вага від усіх скасованих становила 90,9 % [89,5 %]. Із закриттям провадження у справі скасовано 1,8 тис. рішень, що на 5,2 % менше, або 6,6 % [7,9 %].

В апеляційному порядку також скасовано і змінено 19,3 тис. ухвал місцевих загальних судів у цивільних справах, або 4,1 % [3,1 %] від числа постановлених, із них: скасовано 18,8 тис., у тому числі з прийняттям нової ухвали (вирішенням питання по суті) — 3,2 тис., або 17,1 % [15,3 %] від скасованих; змінено 443, або 0,09% [0,08 %] від постановлених.

Апеляційні загальні суди постановили 498 окремих ухвал, що на 21,5 % більше порівняно з 2011 р. У тому числі щодо порушення норм права та помилок, допущених судом першої інстанції, — 309, що також на 16,2 % більше; із них найбільше — щодо порушень, допущених місцевими загальними судами областей: Донецької — 57, Дніпропетровської — 33, Луганської — 31, Запорізької — 21, а також АР Крим — 24.

У 2012 р. до судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ надійшло 54,9 тис. касаційних скарг. Із них за 30,6 тис. скарг відмовлено у відкритті провадження; за 18,4 тис. скарг — касаційне провадження відкрито; витребувано справи за 15,8 тис. касаційних скарг. Надійшло на розгляд 16,6 тис. цивільних справ, витребуваних для перевірки в касаційному порядку, із

яких у 17,6 тис. проведено попередній розгляд. За результатами попереднього розгляду в 7,7 тис. справ касаційну скаргу відхилено, судові рішення залишено без змін, або 43,9 % [53,1 %] від кількості тих, у яких проведено попередній розгляд справи; призначено до судового розгляду 9,9 тис. справ, або 56 % [46,6 %]. Колегіями у складі п'яти суддів зазначеного суду розглянуто 10 тис. цивільних справ; із них майже у 8 тис. касаційні скарги задоволено.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у касаційному порядку скасував і змінив 5,5 тис. рішень у цивільних справах, або 0,8 % [0,3 %] від кількості ухвалених місцевими загальними судами, з яких змінено всього 3 рішення. Найбільший відсоток скасовано і змінено у касаційному порядку рішень, ухвалених судами м. Києва — 3,4 % [0,9 %], м. Севастополя — 1,1 % [0,2 %], областей: Київської — 1 % [0,6 %], Кіровоградської — 1 % [0,3 %]. Найменше, або 0,4 % [0,2 %] — скасовано і змінено рішень, ухвалених судами областей: Донецької, Луганської, Сумської, Хмельницької, Чернігівської. Питома вага скасованих у касаційному порядку рішень від кількості тих, що розглядалися в апеляційному порядку в 2012 р. становила 6,3 % [3,2 %]. У тому числі із передачею цивільних справ на новий розгляд до суду першої інстанції скасовано повністю або частково 2,4 тис. рішень; із передачею на новий апеляційний розгляд — 1,4 тис. рішень; із залишенням у силі рішення суду першої інстанції, що було помилково скасоване апеляційним судом, — 1,2 тис. рішень; ухвалено 412 нових рішень. Також у касаційному порядку скасовано 2,4 тис. [1,4 тис.] ухвал у цивільних справах. У тому числі скасовано 2,2 тис. ухвал, що перешкождали подальшому провадженню у справі, їх питома вага від загальної кількості скасованих у касаційному порядку ухвал становила 90,3 % [87,6 %], з яких для продовження розгляду до апеляційних судів направлено 1,1 тис. справ, або 49,5 % [51,2 %]. Із залишенням у силі ухвали суду, що була помилково скасована апеляційним судом, — 83 ухвали, або 3,4 % [3,9 %] від загальної кількості скасованих у касаційному порядку ухвал.

До Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ надійшло на розгляд 3,1 тис. заяв про перегляд судового рішення у цивільних справах Верховним Судом України, що на 53,4 % більше,

ніж у 2011 р. Відмовлено у прийнятті, повернуто із різних підстав 999 заяв; залишено без розгляду 148 заяв. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ відповідно до положень ст. 360 ЦПК постановив 182 ухвали про допуск цивільних справ до провадження у Верховному Суді України, що на 67 % більше, ніж у 2011 р., але їх питома вага від кількості заяв, за якими вирішувалося питання про допуск до провадження, дещо зменшилася і становила 9,2 % [12,3 %]; за 1,8 тис. заяв — у допуску до провадження відмовлено. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ постановив 1 ухвалу про відкриття провадження у справі, оскільки було встановлено, що порушення Україною міжнародних зобов'язань є наслідком недотримання норм процесуального права. За результатами розгляду справи заяву відхилено і залишено ухвалу без змін.

У провадженні Верховного Суду України на виконання положень статей 353—360⁷ ЦПК у 2012 р. перебувала 181 заява про перегляд судового рішення у цивільних справах з мотивів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах чи встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Із різних підстав було повернуто 5 заяв. Відкрито провадження у справі за 175 заявами. На розгляді Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України перебувало 187 витребуваних справ, що удвічі більше порівняно з 2011 р. До Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ повернуто 3 справи, у 2 справах заяви залишено без розгляду. Розглянуто 177 справ, що більше у 2,4 разу, ніж у 2011 р. Відмовлено у задоволенні 81 заяви; за однією заявою провадження у справі закрито. Судове рішення скасовано повністю або частково у 95 справах, або 53,7 % [44 %] від кількості розглянутих за заявами справ. У тому числі з підстав неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах скасовано 92 судові рішення; у зв'язку із вста-

новленням міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом — у 3 справах.

Розгляд адміністративних справ

Кількість позовних заяв, адміністративних справ, клопотань, заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, що перебувала на розгляді в окружних адміністративних та місцевих загальних судах (далі — судах), у 2012 р. порівняно з 2011 р. зменшилася у 4,5 разу і становила 902,3 тис. Також у 4,6 разу зменшилась кількість розглянутих судами адміністративних справ та матеріалів — 834,5 тис., або 92,5 % [93,8 %] від кількості тих, що перебували на розгляді. Зменшення кількості справ та матеріалів адміністративної юрисдикції відбулося в основному у зв'язку зі зміною законодавства щодо розгляду судами спорів, пов'язаних із соціальними виплатами.

Суди закінчили провадження у 497,3 тис. адміністративних справ, що також у 7,3 разу менше, а їх питома вага від кількості справ, що перебували на розгляді, становила 91,8 % [95,5 %]. У тому числі місцеві загальні суди закінчили провадження у 288,5 тис. адміністративних справ, що у 11,7 разу менше, ніж у 2011 р., а окружні суди — 208,6 тис. справ, що на 13,4 % менше.

У 2012 р. найбільшу частку у структурі адміністративних справ, провадження в яких закінчено, незважаючи на значне зменшення їх кількості у 11,2 разу порівняно з 2011 р., становили справи зі спорів щодо реалізації публічної політики у сферах зайнятості населення та соціального захисту громадян — 59,3% [91,1 %] від усіх розглянутих адміністративних справ, або 294,7 тис. Це, зокрема, справи зі спорів з приводу реалізації публічної політики у сферах соціального захисту; соціального захисту та зайнятості інвалідів; соціальних послуг — 190,6 тис., або 38,3 % [75,4 %], у тому числі: зі спорів щодо соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, — 88,9 тис., або 17,9 % [11,6 %] від усіх розглянутих адміністративних справ та зі спорів щодо соціального захисту дітей війни — 88,9 тис., або 17,9 % [62,2 %]. Справи зі спорів з приводу реалізації податкової політики та за зверненнями податкових органів з деякими видами вимог становили 19,7 % [3,3 %] від усіх розглянутих адміністративних справ, або 97,9 тис.

Із прийняттям постанови суди розглянули 437,7 тис. адміністративних справ, що у 8 разів менше, ніж у 2011 р.; позови задоволено у 364,2 тис. справ, або 83,2 % [95,1 %] від розглянутих із прийняттям постанови.

Незважаючи на значне зменшення кількості справ, оперативність розгляду судами адміністративних справ погіршилась. Так, у 2012 р. із порушенням строків, передбачених положеннями КАС, суди розглянули 69,4 тис. адміністративних справ, що майже у 3 рази менше порівняно з 2011 р., але їх питома вага від кількості тих, провадження в яких закінчено, збільшилась більше, ніж удвічі і становила 14 % [5,7 %]. Із них місцеві загальні суди порушили терміни розгляду в 22,7 тис. справ, або 7,9 % [4,1 %]; окружні адміністративні суди — у 46,7 тис. справ, або 22,4 % [28,1 %], тобто більше ніж кожну п'яту справу. Найбільша частка розглянутих із порушенням строків справ у місцевих загальних судах областей: Миколаївської — 39 % [1,8 %], Рівненської — 24,5 % [5,6 %], Чернігівської — 23,4 % [1,7 %], Сумської — 16,8 % [4,4 %], Херсонської — 16 % [0,8 %] та м. Севастополя — 13,6 % [14,5 %], а також в окружних адміністративних судах областей: Одеської — 66,8 % [56,6 %], Закарпатської — 48,8 % [47,6 %], Херсонської — 46,7 % [46,9 %], Сумської — 37,1 % [40,4 %], Житомирської — 36,1 % [36,2 %] та АР Крим — 35,7 % [64,2 %].

Суди не розглянули, без урахування справ, провадження в яких зупинено, 33,7 тис. адміністративних справ, що у 4,6 рази менше порівняно з 2011 р., проте їх частка від кількості тих, що перебували у провадженні, дещо збільшилась і становила 6,2 % [4,1 %].

Продовжується тенденція до зменшення кількості адміністративних справ, розгляд яких відкладено з різних причин. Так, кількість таких справ порівняно з 2011 р. зменшилась у 3,9 рази і становила 11,2 тис. У зв'язку з неявкою одного із учасників процесу, які беруть участь у справі, відкладено 8,4 тис. адміністративних справ, або 75,1 % від загальної кількості справ, розгляд у яких відкладено, із них через неприбуття в судові засідання сторони або будь-кого з інших учасників процесу, про яких немає відомостей, що їм вручено повістки, — 1,8 тис., або 21,6 %. Через неодноразове відкладення розгляду залишилися нерозглянутими понад один рік 1,3 тис. справ, або 0,2 % [0,05 %] від числа тих, що перебували у провадженні, із них: у місцевих загальних судах —

1,1 тис., або 0,4 % [0,04 %], в окружних судах — 118, або 0,05 % [0,1 %].

На виявлені під час розгляду адміністративних справ порушення закону суди постановили 442 окремі ухвали, що на 15,8 % менше, ніж у 2011 р.; незначною є і їх питома вага від кількості справ, розглянутих із прийняттям постанов, — 0,1 % [0,02 %]. Про вжиті заходи щодо усунення причин та умов, що зумовили порушення закону, надійшли повідомлення за 264 окремими ухвалами, що становила 59,7 % [60,2 %] від усіх постановлених.

Суди розглянули 108,9 тис. заяв щодо перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами, їх питома вага від тих, що перебували у провадженні, значно зменшилась і становила 49,5 % [82,3 %]. Задоволено 4,7 тис. заяв, або 4,3 % [46,7 %] від розглянутих, у тому числі за результатами перегляду скасовано 4,7 тис. постанов та 54 ухвали; залишено без задоволення 74,4 тис. заяв.

На розгляд до апеляційних адміністративних та загальних судів у 2012 р. за апеляційними скаргами надійшло 1 млн 239 тис. справ. Перебувало на розгляді 1 млн 656,6 тис. справ за апеляційними скаргами на судові рішення місцевих судів, що на 20,7 % більше, ніж у 2011 р. Із різних підстав повернуто 10,6 тис. справ, або 0,6 % [2,6 %]. Відкрито апеляційне провадження за 1 млн 206,7 тис. скарг, або 72,8 % [73,5 %] від кількості справ, що перебували на розгляді; відмовлено у відкритті за 22,6 тис. скарг, або 1,4 % [0,5 %]. Провадження закінчено в 1 млн 138,1 тис. справ, або 68,7 % [63,1 %] від кількості тих, що перебували на розгляді. Апеляційні скарги задоволено у 280,2 тис. справ, або 24,6 % [34,8 %] від розглянутих, у тому числі на постанови — 269,2 тис. справ, або 24,3 % [34,6 %]. Залишилися невирішеними 485,3 тис. справ, або 29,3 % [31,8 %] від тих, що перебували на розгляді.

В апеляційному порядку скасовано 164,7 тис. постанов, змінено — 104,5 тис.; із них скасовано 154,1 тис. постанов місцевих загальних судів, або 59,5 % [6 %] від ухвалених цими судами, змінено 104,1 тис., або 0,8 % [2,3 %]; також скасовано 10,5 тис. постанов окружних адміністративних судів, або 5,9 % [7,3 %] від кількості прийнятих ними, змінено 489, або 0,3 % [1,4 %].

За результатами розгляду суди прийняли 120,5 тис. нових постанов, їх частка в числі скасованих апеляційними судами постанов дещо збільшилась і становила 73,2 % [71,8 %].

У зв'язку з нововиявленими обставинами апеляційні суди розглянули 687 заяв, що у 2,8 разу більше порівняно з 2011 р., або 18,2 % [80,5 %] від тих, що перебували у провадженні, у тому числі задоволено 62 заяви; за результатами перегляду скасовано 53 постанови та 9 ухвал.

На розгляді Вищого адміністративного суду України по першій інстанції у 2012 р. перебувало 1,3 тис. позовних заяв, що на 26,3 % менше, ніж у 2011 р. Розглянуто 1,2 тис. позовних заяв, що на 25,5 % менше, із яких 349 заяв, або 28,1 % [28,3 %] від розглянутих — повернуто з різних підстав; відмовлено у відкритті провадження за 77 заявами, або 6,2 % [50,9 %]. Кількість заяв, за якими відкрито провадження у справі, порівняно з 2011 р. збільшилася у 3,2 разу і становила 749, або 60,2 % [14,1 %] від розглянутих; залишено без розгляду 69 заяв, або 5,5 % [6,7 %]. Також по першій інстанції закінчено провадження у 744 справах, або 97 % [88,6 %] від числа тих, що перебували на розгляді. Із прийняттям постанов розглянуто 714 справ; позов задоволено в 11 справах, або 1,5 % [5,7 %] від кількості розглянутих із прийняттям постанов.

Зазначений суд в апеляційному порядку розглянув 209 апеляційних скарг на судові рішення Київського апеляційного адміністративного суду, з яких відмовив у відкритті провадження за 5 скаргами, або 2,4 % [24,1 %] від кількості розглянутих; відкрив апеляційне провадження за 167 скаргами, або 79,9 % [24,1 %]; залишив без розгляду та повернув 37 скарг, або 17,7 % [51,7 %]. За апеляційними скаргами розглянуто 167 справ, у яких 135 судових рішень залишено без змін, або 80,8 % [100 %] від кількості розглянутих; скасовано і змінено 28 судових рішень, або 16,8 %, із них скасовано 21 судові рішення, у тому числі ухвалено 13 нових рішень, або 61,9 % від кількості скасованих.

Упродовж минулого року на розгляд до Вищого адміністративного суду України надійшло 81,1 тис. касаційних скарг, що на 15,9 % менше, ніж у 2011 р. Питання про відкриття провадження вирішувалося за 97,9 тис. касаційних скарг. Касаційне провадження відкрито за 44,2 тис. касаційних скарг, або 45,1 % [77,6 %] від кількості тих, щодо яких вирішувалося питання про відкриття касаційного провадження; відмовлено у відкритті провадження за 46,5 тис. касаційних скарг, або 47,5 % [2 %]. Залишилися нерозглянутими 4,6 тис., або 4,5 % [20,8 %] від

кількості касаційних скарг, що перебували на розгляді.

У касаційному порядку Вищий адміністративний суд України розглянув 49,5 тис. справ, що 35,6 % більше, ніж у 2011 р., із них касаційне провадження закрито у 676 справах. За результатами розгляду касаційні скарги залишено без задоволення, а судові рішення без змін — у 38,9 тис. справ, або 79,7 % [77,7 %] від кількості тих, що переглядалися; скасовано та змінено 9,7 тис. судових рішень, або майже 20 % [22,1 %]; із них 8,5 тис., або 17,5 % [19,8 %] скасовано, їх питома вага від ухвалених місцевими загальними та окружними адміністративними судами становила 1,7 % [0,2 %]. За результатами скасування у касаційному порядку ухвалено 3 тис. нових судових рішень, або 35,2 % [28,1 %] від скасованих у касаційному порядку. У тому числі в касаційному порядку скасовано 3,8 тис. судових рішень апеляційних судів; із них майже 2,8 тис. — постанови, з яких 1,4 тис. — із залишенням у силі постанов місцевих судів. Залишилися нерозглянутими 67,3 тис. касаційних проваджень, або 57,6 % [67 %] від кількості тих, що перебували на розгляді.

На розгляді Вищого адміністративного суду України також перебувало 4,8 тис. заяв про перегляд судового рішення Верховним Судом України, що на 41,2 % більше, ніж у 2011 р. Відповідно до положень ст. 240 КАС Вищий адміністративний суд України постановив 416 ухвал про допуск адміністративних справ до провадження у Верховному Суді України, або 11 % [17,5 %] від кількості тих, щодо яких вирішувалось це питання; за 3,4 тис. заяв — у допуску до провадження відмовлено.

У 2012 р. на виконання положень статей 235—244² КАС на розгляді Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України перебувало 445 заяв про перегляд судового рішення в адміністративних справах з мотивів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права чи встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. До Вищого адміністративного суду України з різних підстав повернуто 23 заяви. Відкрито провадження у справі за 422 заявами. У провадженні перебувало 510 витребуваних справ, що на 42,5 % більше, ніж 2011 р., з яких розглянуто 492 справи,

що також більше на 54,2 %, або 96,5 % [89,1 %] від кількості тих, що перебували у провадженні. За результатами розгляду відмовлено у задоволенні 349 заяв. Судове рішення скасовано повністю або частково у 135 справах, або 27,4 % [22,9 %] від кількості розглянутих за заявами справ. У тому числі з мотивів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах, скасовано 133 судові рішення; у зв'язку зі встановленням міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнає Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом — у 2 справах. Залишилися нерозглянутими 18 справ, або 3,5 % [10,9 %] від кількості тих, що перебували на розгляді.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення

У 2012 р. продовжувалася тенденція до зменшення в судах кількості справ про адміністративні правопорушення. Так, на розгляді судів перебувало 1 млн 3,8 тис. справ про адміністративні правопорушення, що на 19,9 % менше, ніж у 2011 р., з яких із винесенням постанов суди розглянули 972,3 тис. справ, або 91,4 % [92,1 %], стосовно 973,8 тис. осіб, що на 20,6 % менше. У тому числі на розгляді судів перебувало 373,9 тис. справ про порушення Правил дорожнього руху (далі — Правила), що на 17,1 % менше. За вчинення адміністративних правопорушень суди застосували різні види стягнень до 817,2 тис. осіб; їх питома вага від кількості осіб, щодо яких розглянуто справи з винесенням постанов, становила 83,9 % [83,1 %].

Зменшилась як кількість, так і питома вага осіб, стосовно яких суди із різних підстав закрили провадження у справах. Так, провадження закрито стосовно 134,1 тис. осіб, що на 25,2 % менше, ніж у 2011 р., питома вага зазначених осіб від загальної кількості тих, щодо яких винесено постанови, становила 13,8 % [14,6 %]. У тому числі за відсутністю події та складу адміністративного правопорушення суди закрили справи стосовно 30,4 тис. осіб, що на 28,2 % менше, їх частка від тих, щодо яких справи розглянуто з винесенням постанов, теж дещо зменшилась — 3,1 % [3,5 %]. Найбільша частка осіб, щодо яких закрито провадження у справі із цієї підстави, в судах АР Крим — 4,7 %, або 1,9 тис. [4,7 %], а також облас-

тей: Миколаївської — 5,4 %, або 1,5 тис. [7,8 %], Кіровоградської — 4,7 %, або 1,2 тис. [4,9 %], Рівненської — 4,5 %, або 1 тис. [4,6 %], Івано-Франківської — 4,3 %, або 919 [2,1 %], Хмельницької — 4,2 %, або 1,1 тис. [5,9 %].

За малозначністю вчиненого правопорушення з усім зауваженням на адресу правопорушника щодо недопустимості протиправних діянь суди звільнили від адміністративної відповідальності 45,4 тис. осіб, що на 25 % менше, або 4,7 % [4,9 %] від тих, стосовно яких справи розглянуто з винесенням постанов. Найчастіше з цієї підстави звільняли осіб суди областей: Житомирської — 12,2 %, або 3,6 тис. [10,4 %], Хмельницької — 8,7 %, або 2,3 тис. [7,6 %], Рівненської — 8,1 %, або 1,8 тис. [8,9 %], Закарпатської — 7,1 %, або 1,4 тис. [6,9 %], Тернопільської — 6,4 %, або 1 тис. [5,6 %], Сумської — 6,3 %, або 1,4 тис. [7,3 %], а також м. Севастополя — 9,3 %, або 1,1 тис. [8,9 %]. Суди закрили провадження у справах щодо 55,2 тис. осіб у зв'язку із закінченням строків для накладення адміністративного стягнення, передбачених ст. 38 КпАП, ст. 467 Митного кодексу України (далі — МК) 2012 р. та ст. 328 МК 2002 р., що на 24,3 % менше, або 5,7 % [5,9 %] від кількості тих, стосовно яких справи розглянуто з винесенням постанов. Найбільша питома вага осіб, щодо яких закрито провадження у справі з цієї підстави, в судах м. Севастополя — 8 %, або 955 [6,9 %] та областей: Чернігівської — 8,2 %, або 2,3 тис. [6,7 %]; Харківської — 8,1 %, або 4,7 тис. [8,3 %]; Хмельницької — 7,9 %, або 2,1 тис. [8,1 %]; Дніпропетровської — 7,5 %, або 5,3 тис. [7,2 %]; Кіровоградської — 7 %, або 1,7 тис. [7,1 %]; Житомирської — 6,6 %, або майже 2 тис. [8,6 %].

У 2012 р. на виконання вимог Закону від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI «Про засади запобігання і протидії корупції» (далі — Закон № 3206-VI) на розгляд до судів надійшло 2,8 тис. справ про вчинення корупційних правопорушень, відповідальність за які передбачена гл. 13-А КпАП «Адміністративні корупційні правопорушення», що становила усього 0,3 % від загальної кількості справ про адміністративні правопорушення, які надійшли на розгляд до судів. З винесенням постанов суди розглянули 2,5 тис. справ про корупційні правопорушення, або 87,2 % від кількості тих, що перебували на розгляді, стосовно 2,5 тис. осіб; а їх питома вага від загальної кількості розглянутих справ про адміністративні правопорушення становила 0,3 %. Суди засто-

сували штраф до 1,9 тис. осіб, або 76,8 % від кількості тих, щодо яких винесено постанови. У тому числі за порушення обмежень щодо використання службового становища (ст. 172² КпАП) накладено штраф на 1,1 тис. осіб, або 59,2 % від кількості всіх осіб, на яких накладено цей вид стягнення за корупційні правопорушення, конфіскацію незаконно одержаної неправомірної вигоди матеріального характеру (далі — конфіскація) застосовано до 585 осіб, або 51,6 % від кількості тих, на яких накладено адміністративне стягнення за цей вид правопорушення; за пропозицію або надання неправомірної вигоди (ст. 172³ КпАП) — на 91 особу, або 4,8 %; за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172⁴ КпАП) — на 200 осіб, або 10,4 %, конфіскацію застосовано до 126 осіб, або 63 %; за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви) (ст. 172⁵ КпАП) оштрафовано 25 осіб, або 1,3 %, конфіскацію застосовано до 19 осіб, або 76 %; за порушення вимог фінансового контролю (ст. 172⁶ КпАП) оштрафовано 347 осіб, або 18,1 %; за порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів (ст. 172⁷ КпАП) оштрафовано 92 особи, або 4,8 %; за незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень (ст. 172⁸ КпАП) оштрафовано 14 осіб, або 0,7 %; за невжиття заходів щодо протидії корупції (ст. 172⁹ КпАП) оштрафовано 11 осіб, або 0,6 %.

Суди закрили справи про корупційні правопорушення стосовно 577 осіб, або 23,2 % від кількості тих, щодо яких розглянуто справи з винесенням постанов, тобто більше, ніж щодо кожної п'ятої особи. Зокрема, з передачею матеріалів прокурору, органу досудового слідства чи дізнання для вирішення питання про порушення кримінальної справи закрито справи стосовно 17 осіб. У зв'язку з відсутністю події та складу адміністративного правопорушення закрито справи стосовно 379 осіб, або 15,2 % від тих, щодо яких справи розглянуто з винесенням постанов. За малозначністю вчиненого корупційного правопорушення звільнено від адміністративної відповідальності 59 осіб, або 2,4 %. У зв'язку із закінченням строків для накладення адміністративного стягнення, передбачених ст. 38 КпАП, суди закрили провадження у справах стосовно 113 осіб, або 4,5 % від кількості тих, щодо яких справи розглянуто з винесенням постанов.

Про порушення Правил із винесенням постанов суди розглянули 350,3 тис. справ, що на 16,6 % менше порівняно з 2011 р.; водночас їх питома вага від числа всіх справ про адміністративні правопорушення, розглянутих із винесенням постанов, дещо збільшилась — 36 % [34,3 %]. Різні види стягнень за порушення Правил суди застосували до 318,7 тис. осіб. У тому числі за керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ст. 130 КпАП), накладено адміністративне стягнення на 169,9 тис. осіб, що на 16,8 % менше, їх питома вага від кількості всіх осіб, на яких накладено адміністративне стягнення, — 20,8 % [20,1 %]; позбавлено права керування транспортним засобом 33 тис. осіб, або 19,4 % [20,8 %] від кількості тих, на яких накладено адміністративне стягнення за цей вид правопорушення. За порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна (ст. 124 КпАП), накладено адміністративне стягнення на 136,3 тис. осіб, що на 5,2 % більше, або 16,7 % [12,7 %]; позбавлено права керування транспортним засобом майже 4 тис. осіб, або 2,9 % [3,3 %] від кількості тих, на яких накладено адміністративне стягнення за цей вид правопорушення. За перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху (ст. 122 КпАП) накладено адміністративне стягнення на 4 тис. осіб, що у 4,7 разу менше, а їх питома вага від кількості всіх осіб, на яких накладено адміністративне стягнення, становила 0,5 % [1,9 %]; 219 водіїв позбавлено права керування транспортним засобом.

Адміністративне стягнення за порушення встановлених термінів виплати пенсій, стипендій, заробітної плати, виплати їх не в повному обсязі, а також інші порушення вимог законодавства про працю (ч. 1 ст. 41 КпАП) накладено на 14,6 тис. осіб, що на 26 % менше, ніж у 2011 р.

На розгляд судів надійшло 12 тис. справ про дрібне викрадення чужого майна (ст. 51 КпАП), що на 15,9 % менше, ніж у 2011 р.; адміністративне стягнення накладено на 8,3 тис. осіб, або

78,1 % [79,6 %] від тих, щодо яких винесено постанови.

За неподання або несвоєчасне подання платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів (обов'язкових платежів) (ст. 163² КпАП) на розгляд судів надійшло 51,5 тис. справ, що на 11,8 % менше порівняно з 2011 р.; адміністративне стягнення накладено на 38,2 тис. осіб, або 78,6 % [77,4 %] від кількості тих, щодо яких винесено постанови.

Про порушення порядку ведення податкового обліку, надання аудиторських висновків (ст. 163¹ КпАП) на розгляд судів надійшло 51,4 тис. справ, що на 7,4 % менше, ніж у 2011 р.; адміністративне стягнення накладено на 27,9 тис. осіб, або 63,4 % [65,4 %] від кількості тих, щодо яких винесено постанови.

Кількість осіб, на яких накладено адміністративне стягнення за порушення митних правил, зменшилася на 17,5 % порівняно з 2011 р. і становила 18,2 тис. У тому числі за недекларування товарів, транспортних засобів (ст. 340 МК 2002 р.) адміністративне стягнення накладено на 4,4 тис. осіб, що на 44,9 % менше, або 24,3 % [36,4 %] від кількості тих, на яких накладено стягнення за порушення митних правил. За контрабанду товарів (статті 351, 352 МК 2002 р.) — майже на 3 тис. осіб, що на 50,3 % менше, або 16,3 % [27 %]; конфіскація товарів, а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил, застосована до 2,7 тис. осіб, або 92,5 % [91,2 %].

Штраф є найпоширенішим видом серед адміністративних стягнень, застосованих судами за вчинення всіх видів адміністративних правопорушень. Так, у 2012 р. суди оштрафували 617,5 тис. осіб, що на 18,5 % менше порівняно з 2011 р.; водночас їх питома вага від кількості тих, на кого накладено адміністративне стягнення, дещо збільшилась і становила 75,6 % [74,4 %]. Загальна сума накладеного судами штрафу становила 466 млн 523 тис. грн, з яких добровільно сплачено 139 млн 799,8 тис. грн, або 30 % [42,3 %].

Суди призначили громадські роботи (ст. 30¹ КпАП) 87,6 тис. осіб, що на 14,9 % менше, ніж у 2011 р.; водночас їх питома вага від тих, на кого накладено адміністративне стягнення, дещо збільшилась і становила 10,7 % [10,1 %]. Виправні роботи суди застосували до 198 осіб, що у 2,6 рази менше, або 0,02 % [0,05 %]. Суди

позбавили спеціального права 37,6 тис. осіб, що на 23,6 % менше, або 4,6 % [4,8 %]. Адміністративний арешт призначено 23 тис. осіб, що на 44,5 % менше, або 2,8 % [4,1 %]. Попередження суди застосували до 35,9 тис. осіб, що на 18,6 % менше, або 4,4 % [4,3 %].

Кількість осіб, щодо яких суди застосували оплатне вилучення предмета, що був знятий вчинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення як основний, так і додатковий вид адміністративних стягнень, порівняно з 2011 р. зменшилась майже удвічі і становила 2,1 тис. осіб, їх питома вага від кількості всіх осіб, на яких накладено адміністративне стягнення — 0,3 % [0,4 %]. Зокрема, за керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (частини 2, 3 ст. 130 КпАП), цей вид адміністративних стягнень застосовано до 2 тис. осіб, що вдвічі менше. Конфіскацію предметів, що були зняттями вчинення або безпосередніми об'єктами адміністративного правопорушення, суди застосували до 49,9 тис. осіб, що на 11 % менше.

Вилучено 204 одиниці вогнепальної зброї. Конфісковано товари та цінності на суму 174 млн 641,5 тис. грн; валюту — на суму 21 млн 353 тис. грн.

Заходи впливу, передбачені ст. 24¹ КпАП, суди застосували до 22,5 тис. неповнолітніх осіб, що на 20,4 % менше, ніж у 2011 р. За вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми (ст. 173² КпАП) адміністративне стягнення накладено на 89,3 тис. осіб, що на 9 % менше. За невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей (ст. 184 КпАП) адміністративне стягнення накладено на 33,6 тис. осіб, що на 8,7 % менше.

Кількість апеляційних скарг на постанови загальних місцевих судів у справах про адміністративні правопорушення, які надійшли на розгляд до апеляційних загальних судів у 2012 р., зменшилась порівняно з 2011 р. на 10,4 % і становила 16,1 тис. Із різних підстав повернуто 3,2 тис. апеляційних скарг, або 19,5 % [21,2 %] від кількості тих, що перебували на розгляді. Суди розглянули 12,9 тис. справ за апеляційними скаргами, або 77,4 % [76 %]. За результатами перегляду скасовано та змінено 7,5 тис. постанов,

що на 12,6 % менше, проте їх питома вага в загальній кількості винесених постанов залишилась майже на рівні попереднього року і становила 0,8 % [0,7 %]. У тому числі скасовано та змінено 4 тис. постанов за порушення Правил, або 1,1 % [1,3 %]; 391 постанову — за корупційні правопорушення (ст. 172²⁻⁹ КпАП), або 15,7 %; за порушення вимог МК 2002 р. і МК 2012 р. скасовано та змінено 996 постанов, що майже вдвічі більше, або 5,1 % [2,2 %] від постановлених.

На розгляді Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України з підстав, передбачених п. 2 ч. 1 ст. 400¹² КПК 1960 р. (встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом), перебувала одна справа про адміністративне правопорушення. Справу розглянуто, заяву задоволено частково. Верховний Суд України, керуючись положеннями статей 297⁸⁻¹⁰ КпАП, постановою скасував постанови місцевого суду, а справу направив на новий розгляд.

Розгляд господарських справ

На розгляд до місцевих господарських судів у 2012 р. надійшло 114,6 тис. позовних заяв, що на 30,6 % менше порівняно з 2011 р. Суди постановили 193,5 тис. процесуальних документів, що на 28 % менше, у тому числі закінчили провадження у 87,2 тис. справ, що також на 30,9 % менше, або 59 % [61,2 %] від кількості тих, що перебували на розгляді. Найістотніше зменшилась кількість таких справ у місцевих господарських судах областей: Полтавської — на 43,5 %, Івано-Франківської — на 41,5 %, Сумської — на 40,1 %, Волинської — на 38,2 %, Закарпатської — на 38 %, Луганської — на 37,3 %, а також АР Крим — на 39,9 %.

Кількість господарських справ, які суди розглянули із прийняттям рішення, також зменшилась порівняно з 2011 р. на 30,1 % і становила 66,1 тис.; повністю або частково позови задоволено у 52,2 тис. справ, проте їх питома вага від розглянутих з ухваленням рішення дещо збільшилась — 78,9 % [78,4 %]. Припинено провадження в 16,9 тис. справ, що на 32,1 % менше, їх частка від кількості справ, у яких провадження закінчено, також дещо зменшилась і становила 19,4 % [19,7 %].

Оперативність розгляду господарських справ, незважаючи на зменшення на 14,7 % кількості справ, розглянутих із порушенням процесуаль-

них строків, залишилася на рівні попереднього року. Так, понад строк, передбачений положеннями ст. 69 ГПК, у 2012 р. місцеві господарські суди вирішили 29 спорів, або 0,03 % [0,03 %] від кількості справ, у яких провадження закінчено, у тому числі зменшилась кількість таких справ: у Господарському суді Херсонської області — 4 справи, або 0,2 % [20, або 0,7], Господарському суді Житомирської області — 1, або 0,06 % [3, або 0,13 %], Господарському суді Івано-Франківської області — 1, або 0,07 % [2, або 0,09 %], Господарському суді Кіровоградської області — 1, або 0,09 % [2, або 0,12 %]; тоді як понад строк, передбачений положеннями ст. 69 ГПК, розглянуто: Господарським судом АР Крим — 10 справ, або 0,27 % [0], Господарським судом Миколаївської області — 8, або 0,38 % [0], Господарським судом Харківської області — 2, або 0,04 % [0]. Кількість рішень та ухвал господарських судів, розісланих учасникам судового процесу із порушенням процесуального строку, встановленого ст. 87 ГПК, також зменшилась у чотири рази порівняно з 2011 р. і становила 10, із них 8 — Господарським судом м. Севастополя та 2 — Господарським судом Житомирської області. Суди не розглянули 30,5 тис. справ, що на 9,2 % менше, ніж у 2011 р., але їх частка від тих, що перебували у провадженні дещо збільшилась — 20,6 % [16,3 %]; із них провадження зупинено у 7,7 тис. справ, або 25,1 % [26,8 %] від нерозглянутих.

Більшість у структурі вирішених справ у 2012 р., незважаючи на зменшення їх кількості, становили майнові спори про виконання господарських договорів та з інших підстав. Так, було розглянуто 60,2 тис. таких справ, що на 30,6 % менше, ніж у 2011 р. Водночас їх питома вага від кількості справ, провадження в яких закінчено, дещо збільшилась — 69 % [68,7 %]. У тому числі 33,9 тис. спорів пов'язано з розрахунками за продукцію, товари та послуги, або 56,4 % [60,8 %] від усіх майнових спорів. Також зменшилась кількість розглянутих справ: про укладення, зміну, розірвання договорів та визнання їх недійсними — на 36,7 % і становила 9,9 тис., їх частка у структурі розглянутих справ — 11,4 % [12,4 %]; інших позадоговірних немайнових спорів — на 31,6 % і становила 7,8 тис., або 8,9 % [9 %]. Кількість вирішених справ про банкрутство зменшилась на 27 % і становила 7,6 тис., але їх частка у структурі розглянутих справ дещо збільшилась — 8,7 % [8,2 %]; про визнання актів недійсними — на 15,1 % і ста-

новила 1,4 тис., їх частка у структурі справ також дещо збільшилася — 1,6 % [1,3 %]; про право на об'єкти інтелектуальної власності, розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційну концесію — на 20,7 % і становила 311, їх частка у структурі справ — 0,4 % [0,3 %].

Суди у межах провадження та на стадії їх виконання прийняли 74,2 тис. судових рішень, що на 21,5 % менше, ніж у 2011 р. У тому числі кількість таких рішень зменшилася у справах: про укладення, зміну, розірвання договорів та визнання їх недійсними — на 26,2 % і становила 4,2 тис.; про банкрутство — на 24,4 % і становила 42,6 тис.; про виконання господарських договорів та з інших підстав — на 14,7 % і становила 22,3 тис.

Кількість судових рішень, прийнятих за межами провадження, зменшилася на 29,5 % і становила 597; із них про вжиття запобіжних заходів до порушення провадження у справі — 87 [122]. За нововиявленими обставинами переглянуто 589 рішень та ухвал, що на 11,6 % менше, ніж у 2011 р.

Місцеві господарські суди на виявлені під час вирішення господарського спору порушення законності чи недоліки в діяльності постановили та надіслали 1,4 тис. окремих ухвал, що на 57,1 % більше, ніж у 2011 р., та 136 інформацій із зазначених питань, що на 32,7 % менше. Для вирішення питання про порушення кримінальної справи органам внутрішніх справ і прокурорам надіслано 382 повідомлення про виявлені у діяльності працівників підприємств та організацій порушення законності, що на 3,5 % менше. Надійшло 520 відповідей про виконання окремих ухвал, розгляд повідомлень та інформацій судів, або 27,3 % [30,2 %] від усіх надісланих судами.

На розгляд до апеляційних судів з розгляду господарських справ у 2012 р. надійшло 39,9 тис. апеляційних скарг на судові рішення місцевих господарських судів, що на 15,5 % менше порівняно з 2011 р., тобто в апеляційному порядку оскаржено 20,6 % [17,6 %] від кількості постановлених ними процесуальних документів. Відмовлено у відновленні пропущеного строку на оскарження за 1,3 тис. апеляційних скарг, що на 35,5 % менше, ніж у 2011 р., або 2,9 % [3,7 %] від кількості тих, що перебували на розгляді; повернуто з різних підстав — 10,1 тис., що на 39,5 % більше, або 23 % [13,8 %]; у прийнятті до

провадження відмовлено за 969 апеляційними скаргами, що на 3,7 % менше, або 2,2 % [1,9 %]. За апеляційними скаргами суди закінчили провадження у 27,3 тис. справ, що на 29,8 % менше, їх питома вага також дещо зменшилась і становила 62,4 % [74,4 %] від тих, що перебували на розгляді.

В апеляційному порядку скасовано чи змінено 7,8 тис. процесуальних документів місцевих господарських судів, або 4 % [4,1 %] від ухвалених цими судами. У тому числі змінено 832 процесуальні документи, скасовано майже 7 тис., із них скасовано 4,6 тис. рішень, або 6,9 % [6,8 %] від постановлених. Найбільший відсоток скасованих і змінених в апеляційному порядку судових рішень, прийнятих місцевими господарськими судами АР Крим, — 6,9 % [5,8 %], областей: Запорізької — 6,3 % [4,3 %], Одеської — 5,1 % [6,3 %], Харківської — 5 % [3,2 %]. Найменший відсоток скасованих і змінених за апеляційними скаргами судових рішень, ухвалених місцевими господарськими судами Чернівецької області, — 0,9 % [1,8 %].

До Вищого господарського суду України у 2012 р. на розгляд надійшло 23,2 тис. справ за касаційними скаргами, що на 22,3 % менше порівняно з 2011 р. Повернуто із різних підстав 8,8 тис. касаційних скарг, що на 12,7 % менше, або 36 % [30,5 %] від кількості справ, що перебували на розгляді. Зменшилась як кількість, так і питома вага касаційних скарг, за якими відмовлено у прийнятті до провадження, — 650, що на 58,4 % менше, або 2,7 % [3,4 %]. За касаційними скаргами розглянуто 13,7 тис. справ, або 56 % [59,3 %] від кількості тих, що перебували на розгляді.

У касаційному порядку Вищий господарський суд України скасував і змінив 4,3 тис. процесуальних документів, або 2,2 % [2,2 %] від кількості прийнятих місцевими господарськими судами. У тому числі із залишенням у силі процесуальних документів, ухвалених місцевими господарськими судами, скасовано 878 постанов апеляційних судів з розгляду господарських справ, або 23,1 % [18,3 %] від кількості постанов, скасованих у касаційному порядку; із них — 703 рішення, або 1,1 % [0,8 %] від кількості прийнятих місцевими господарськими судами.

У 2012 р. до Вищого господарського суду України надійшло 1,7 тис. заяв про перегляд судових рішень господарських судів Верховним Судом України. Вищий господарський суд України

відповідно до положень ст. 111²¹ ГПК постановив 65 ухвал про допуск господарських справ до провадження у Верховному Суді України; за 1,4 тис. заяв винесено ухвали про відмову в допуску до провадження.

На виконання положень статей 111^{14–28} ГПК у провадженні Верховного Суду України у 2012 р. перебувало 76 заяв про перегляд судового рішення у господарських справах з мотивів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права чи встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Відкрито провадження у справі за 72 заявами. Перебували на розгляді 73 витребувані справи, з яких розглянуто 72 справи, що менше на 47,4 %, але їх питома вага від кількості тих, що перебували в провадженні, дещо збільшилась і становила 98,6 % [96,5 %]. За результатами розгляду відмовлено у задоволенні 29 заяв. Судове рішення скасовано повністю або частково у 43 господарських справах, або 59,7 % [46,7 %] від кількості розглянутих за заявами справ, із яких: 40 — із підстав неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, внаслідок чого ухвалено різні за змістом судові рішення у подібних правовідносинах; 3 — у зв'язку із встановленням міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Залишилися нерозглянутими 4 заяви, або 5,2 % [3,3 %] від кількості тих, що перебували на розгляді.

Звернення до виконання рішень судів

У 2012 р. суди переважно дотримувалися строків звернення до виконання судових рішень у кримінальних, цивільних, адміністративних справах та справах про адміністративні правопорушення. Водночас згідно з даними ДСА з порушенням строків, передбачених КПК 1960 р., суди у 2012 р. звернули до виконан-

ня: 108 ухвал (постанов) у кримінальних справах, що на 47,3 % менше, ніж у 2011 р., та 1,5 тис. вироків, що на 74,2 % більше, або 0,9 % [0,5 %] від кількості постановлених судами по першій інстанції; у тому числі стосовно осіб, які трималися під вартою, — 173, що також на 17,4 % більше. Із порушенням вимог, передбачених ч. 1 ст. 104 ЦПК, суди надіслали боржникам 18,8 тис. судових наказів, або 5,7 % [4,8 %] від кількості виданих.

Загальні суди в частині майнових стягнень у 2012 р. передали на виконання 1 млн 241,7 тис. виконавчих документів, що у 2,2 рази менше, ніж у 2011 р., за якими підлягало стягненню 16 млрд 188 млн 158 тис. грн. У тому числі майже 33 тис. виконавчих листів про відшкодування збитків, завданих злочинами, що на 5,7 % менше, але сума, що підлягала стягненню, збільшилась на 40,1 % і становила 2 млрд 963 млн 320,3 тис. грн; рішень в адміністративних справах — 225,6 тис., що у 5 разів менше, на суму 10 млрд 374 млн 77,2 тис. грн; постанов у справах про адміністративні правопорушення — майже 420 тис., що на 27,6 % менше, на суму 373 млн 475,2 тис. грн; про виконання рішень у трудових спорах — 16,6 тис., на суму 144 млн 196,1 тис. грн; про стягнення аліментів — 85,1 тис. Про стягнення судового збору — 251,6 тис. документів на суму 81 млн 487,7 тис. грн.

Минулого року суди розглянули 9,8 тис. скарг на дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, що майже на 35 % більше, ніж у 2011 р., у тому числі із задоволенням вимог — 5,4 тис., або 55,2, % [42,3 %] від кількості розглянутих. За невиконання судового рішення (ст. 382 КК) у 2012 р. за вирокami, що набрали законної сили, засуджено 143 особи, що на 7,5 % більше, ніж у 2011 р.

Матеріали аналізу засвідчили, що суди загальної юрисдикції минулого року загалом забезпечили належне здійснення судочинства у кримінальних, цивільних, адміністративних справах, справах про адміністративні правопорушення і господарських справах.